

Erdélyi tájszótár

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or name, written in dark ink on a light-colored, textured background.

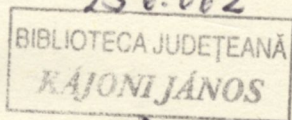
**Az Erdélyi Helikon Barátainak
ajándékkönyve**

83

KRIZA JÁNOS

ERDÉLYI TÁJSZÓTÁR

256.062

S. Pcc

AZ ERDÉLYI HELIKON BARÁTAI

Kriza János Tájszótárát és Találós
Meséit a Kisfaludy Társaság Vad-
rózsák I-II. című, 1911-ben megjelent
kiadványának szövegével nyomattuk ki

KRIZA

NINCSEN SZEBB, különösebb, szorongatóbb látomás Erdélyről, mint Kriza Jánosé. Mintha egész Erdély csupa bokor volna, s minden bokorban egy-egy madár szólna. Egyszerre énekel valamennyi. Zengő tündérkert.

De talán elég egy ügyetlen mozdulat, egy rossz lépés, — és a madarak mind elrepülnek. Magukkal viszik a füstként alakuló, soha végig nem mondott, csodálatos dalt. Szomjasan, mohón kell hallgatni, — beinni a muzsikát, szöveget, mozdulatot, szárnyrebbenést. Mindent, ami elporzik a levegőben.

Kriza egy balladáért, egy nyelvtöltögető dalocskáért, egy különös háromszéki szóért „imádságos hevületű“ leveleket tudott írni ismerősöknek, ismeretleneknek... Négy hivatal is kötötte, de ha csak tehetett, „kifestett“ mind a négyből és Kolozsvárról el-

indult be a székelyföldre. Utánaeredt a Kádár Katát vagy a Bátori Boldizsárt megéneklő ballada egy-egy új változatának, olyan könnyen, földi gondoktól lekötetlenül, mintha nem méltóságos püspök lett volna, de maga is szelekkel iramodó dal vagy tavaszi füst a párás, friss földek felett...

Egész életének munkáját, hitét, értelmét egy nagy kötetben gyűjtötte össze, — ez a kötet a *V a d r ó z s á k*. Mit takar a cím? Mindent, ami elporzó, veszendő „székelység”; „egy vidor tánc-szótól a remek alkatú ó-székely balladáig, egy gyermeteg néptalánytól a tündérmeséig”: Erdély észjárását, érzéseit, kifejezés módját, — erejét, költészetét, halhatatlanságát.

Kitartásával, hitével, a székelyföld iránt érzett szerelmével egyetlen tanulságot akart élővé, erőssé tenni: ezt — „a székelyföld az élő magyar nyelv classicus földrésze”. Ezt így hitte. Azért élt, hogy életével ezt bizonyíthassa.

Balladákban, dalokban, népmesékben, szólásmondásokban a beszéd élő, meleg lehetését szerette volna elfogni, papírra bű-

völtni. Úgy jegyezte dalait, meséit, hogy utolsó hangig minden sajátos székely legyen bennük. Aki olvassa majd, úgy érezze, mintha „éppen akkor a száján pökte volna ki egy székej embör vagy asszony-embörféle“. Gyűjtőit is rávette, hogy a szavakat szinte kottákba foglalják, egyetlen vitás hang miatt hosszú levelezéseket folytatott.

A BALLADÁKHOZ és dalokhoz Kriza János kiegészítésképpen egy erdélyi tájszótárt is fűzött.

— Az Istenadtával — írja — annyit kínlódtam, hogy soha semmivel se annyit, most is e gyűjtés csinálja leginkább a bajokat, a lelkem se nyugodnék meg, ha ki nem adnám; nem is maradhat el, mert teméntelen sok az ismeretlen székely szó...“

Ez az „erdélyi szótár“ nem kulcs, mely megnyitja a székely balladákat. A balladákat s az erdélyi szellem semilyen remekművét nem kell megnyitni, — szólnak és zenének azok telt, forró hangon.

De éppen Kriza, ennek az erdélyi szel-

lemnek rajongó szerelmese jött rá először arra az igazságra, hogy a különböző erdélyi tájak szavai éppen úgy kifejezői Erdélynek, mint a balladák, dalok, mondások, rigmusok. Gyűjtés közben ébredt rá, hogy nemcsak az elfoszló, halhatatlan dalt kell megfognia, de a nyersanyagot is, amelyből ennek a dalnak illékony teste felpárázik.

A MAI ERDÉLYI ÍRÓK olvasóinak szeretettel ajánljuk fel Kriza János tökéletes és művészi teljességű tájszótárát, — azoknak az olvasóknak, akik a „lelket“, Erdély művészetének lelkét már ismerik, de a „testet“, a szavak testét itt kapják először a Kádár Kata és a többi remek székelly balada feljegyzőjének megkapó gyűjtésében.

Tájszótár

Rövidítések

Hsz.: Háromszék

Usz.: Udvarhelyszék

Cs.: Csik

Kfsz.: Kereszturfiszék

Homrd.: Homoród vidéke

Hétf.: Hétfalu

Erdv.: Erdővidéke

Msz.: Marosszék

Arsz.: Aranyosszék

Tájsz.: Tájszótár. (Budán 1838.)

M. ny. Szót.: Magyar nyelv Szótára.
(Pesten 1862.)

V. ő.: Vesd össze

L.: Lásd

V.: vagy

Vmit, vkit: valamit, valakit

Km.: Közmondás

(Hol a táj nincs megnevezve, ott Hszék
értendő.)

A

Abagos: szőrösen született gyermek (ebagos). V. ö. agos, agosság. (Tájsz.)

Abajdok: valami izlés s arány nélküli nagy test vagy mív. Nagy abajdok ember; abajdokul rakott asztal. V. ö. abajdocz. (M. ny. Szót.)

Ábaskodni: ágaszkodni.

Abbavéteni: abbahagyni valamit zavar s ijedség mián.

Acczide: addsa ide; **hocczide:** hozdsza ide; **acczasza, acczag:** addsa.

Addég: addig. Addég s addég, hogy kifogyál belőlle.

Ágalni-bogalni: csürni-csavarni. *Elágalni-*

bogalni: jobbra balra magyarázni a dolgot. (Usz.)

Ágál: urat játszik, magát fitogtatja.

Agyalni: agyba-fejbe verni. *Megagyaljuk* a kizsupolt s aztán bötre felvert kévét.

Ágyni: ágyalni; a cséplők *béágytak:* a cséplendő gabonát a csűrben oldalfélt összerakták.

Agylag v. agyon varni: két szély vásznat összevarni. (Usz.)

Ágytörő: mikor a leányt férjhez viszik az apai háztól, másnap a leányos házhoz tartozó rokonok a vőlegény házához mennek látogatába lakomába s e látogatást nevezik több

helyt e kifejezéssel:
ágytörőbe vagy *kárlá-
tóba* mentek. (U.)

Ahajt, ehejt (a he-
lyen, e helyen): ott, itt.
(Mondják Csb. s Uszé-
ken s belévegyitik, ha
kell, ha nem, a beszéd-
be.) *Aha'ról, ehe'ről,*
aha'ra v. aha'ré, ehe're.

Áhi, ánkodi, ánkó:
tátott száju, hülye,
ügyetlen.

Ahozléve: ahozképest.

Aj: hajh, jaj! *Aj!*
megfogá őtöt. (Népd.)

Ajang: áfall, szégyell,
vonakodik. Ne ajangd
úgy dőgozni: ajangom
megmondani.

Ájas: fecskefarku;
ájason: fecskefarkulag.
(Usz.)

Aká'miko': akármí-
kor. (Usz.)

Alitt: vél, sejt: Nem
es alittsa: kevésbe ve-
szí.

Alásféléz: alá s fel
jár, és: tétova beszél.

Állat: a szerfeletti
nagyitást a székely így
fejezi ki: nagy állat
nagy ember; nagy ál-
lat nagy fa.

Álmottam: ad, a: ál-
momban, — odba, —
ába.

Ámmog: ámolyog, leb-
zsel.

Annyé: annyi. *Any-
nyég:* addig, odáig.
Annyég nem mönyök
el. (Usz.)

Ánkuczászkodik: tá-
csog, bámészzkodik. Te
ánkucza! (Homr.)

Áporkodik: kakasko-
dik, ingerkedik. *Mit*
áporkodol annyit te!
(Usz.)

Apritts: takarodj in-
nen!

Apró: himlő. Nagy-
apró: hólyagos himlő;
kicsidapró: veres v. ká-
sa himlő. *Megköte a*
nagyapró. Aprókötés v.
aprókötes.

Aránsu, egyaránsu:
egyenlő. Olyan egyarán-
suak, mintha ikrek vó-
nának; egyaránsulag
lépnek.

Árnyék: jelenti ezt
is: fészker, szín. — Ta-
szítsd bé ezt a szekeret
az árnyék alá. Mond-
ják így is: *árnyék ajja.*

Arr: orr; *arrot:* or-

rot. Arrolni: orrolni.
Ne kongorgasd: fintor-
gasd annyit az arrodot.

Arrunnét v. **arrunnól**:
arról, arról felől. Ar-
runt: a tájt.

Árté: derék, pompás.
Árté vendégség. Ves-
sünk egy árté pipázást.

Aszat: buza közti tö-
vis neme. (Usz.)

Átal: közeparány; va-
laminek átajját venni;
átköteni: áthordani;
átalfa: kettős rúd ke-
resztfája; — *átalabb*:
rövidebb irányu — út;
átalkapu: közkapu; *átal*.

kelő: átjáróhely; *átal-
lag*: átlag. *Átaligyese-
nest* v. *átalegyenesbe*.

Attól még es: de
azért, mind a mellett
is. Attól még es elme-
nyek. *Attótól fogva*:
attól fogva. Csikb.:
ahattótól fogva.

Átsikitt: átesusztat,
finomul keresztül viszen.

Ázalék: disznó apró-
lék. *Disznyó kőcscség*.

Azétt: (Hsz.), azé'
és azér. (Usz. és Msz.):
azért.

Azonaránt: azon
irányban. *Azonfele*: ha-
sonfele.

B

Bá: bátya, báty. *Ki fia vagy? Én az Izsák Pista báé.* (Usz.)

Babba, babbás: szép, csinos. *Babbáson* fel-
ötözött a gyermek.

Babó: szőrével kifor-
dított bőrbunda. (Usz.)

Babukol: búva dol-
gozik. *Fenn babakol:*
éjjel fen jár-kei.

Bádik: bádóg.

Baggat, aggat bag-
gat: megférczel vala-
mit téltúl.

Bajnok: jelenti ezt
is: *alkalmatlan.* Ne
légy olyan bajnok.

Bajossan: aligha. *Ab-*
ból bajossan lesz va-
lami.

Bakarász: kapkodva,
v. akadozva beszél.

Bakonta: faeregető

bakszán, v. talpszán.
(Hétf.)

Bakós (Hsz.): *ma-*
mós. (Usz.): rémkép.

Baksa: egy éves ber-
bécs.

Baksi, buksi, vaksi:
értetlen, rosszul kezelő.

Balán: szőke szőrű
juh. (Msz.)

Balkán: balog. *Balo-*
gol: balog üt; balog
hajtasnyéra: a meddig
balog kézzel hajthatni
el.

Bánatmalom: oly ma-
lom, melynek ritkán van
örlője, vagy vize nincs.

Bándogalni: bánkod-
ni rajta időnként.

Bángó: bankó, bank-
nóta.

Banyalitt: összehány-
vet, férczel. V. ö. va-
nyalitt.

Bargó: maszkura.
(Homr.)

Bárka: gát, töltés.
(Usz.)

Bédér: igen seres v.
igen serített fonal. *Ben-*
deríteni: seríteni.

Béczélni, v. béczéz-
tetni, kényeztetni. Ké-
nyés bécze. (Hsz.) Bö-
czélni. (Usz.)

Béfélekzik — a téj.

Bégyézi magát: oda
biggyeszi őt nem illő
helyre. Félbégyzi ma-
gát.

Béközlet: közbeilleszt.
Jól közletti a dógot: úgy
menyen el rajta, hogy
nem ejt hibát egyfelől
is.

Belétőjked: beléakad,
beléköt. *Most miért tudsz*
belém tőjkedni?

Bélicze, bölicze: tiszt-
ta fejr bárány, mely-
nek a szeme körül nincs
meg a szokott fekete
gyűrűkarika. Édes kicsi
belicze báránkám!

Berebuj: baraboly.
(Erdv.)

Bérrég: a juh mikor
fogad. A johok még-
bérrégtek. Bérgessétek

meg azt a juhot a ber-
bécscesel.

Bérréget: megboly-
gat, p. o. a száradni
kezdett szénát villa-
hegygyel megbolygatják
— megberzegetik. *Béz-*
get. (Erdv.): megbéz-
getik a szénát; *béz-*
díts azon a szénán.

Bérróka, bérréne: a
barázdában aprón ma-
radt kender.

Bésajdul: béserül.

Bétácsol: elnémit. Le-
tácsolni vkit.

Bétia: nagynyavalya;
törjön ki a betia!

Bétoszzatani; hely-
telenül bévetni. *Bé-*
toszzan: helytelenül bé-
tántorodik. (Hsz.) *Bé-*
tosz: bétaszit. (Cs.)

Bévermélnei: p. o. a
sok ételt. Mind egy fa-
lásig bévermelte a tu-
rós puiszkát.

Bibirkálni: matat-
gatni. Be bibirka em-
ber vagy!

Bicski: kis bicsok;
bicska: nagyobb bi-
csok; *kicsike bicski:*
tollkés. Te istennek fa-
nyelű bicskája: semmi-

rekellő ember. *Bicskás*: vad magavető; *bicskos*: fenhéjázó peczkes legény.

Bien, *bizen*, *bion*: bizony. *En bien* nem montam. (Homr.)

Bilinkél: billegve jár; *billent*: fordul — a tánczban. Kettőt hármát billentenék.

(Usz.) *Billent* a sánta.

Bimbolózás: összebonyolódás, összeveszés.

Bincs: pinty. Ugy elrepül tollunk az élet, mint a bincs.

Bincsolódik: midőn két verekedő öltre menve összefogontozik, v. mikor a fonalszálak a szövőn összetévednek. *Belébinszalkodni*: belécsippeszkedni.

Biralkodik: bir. Sok mindennel biralkodik. (Usz.)

Birik: jut. *Reabirik* a jószág. *Elbirik* kezi-ről a juss.

Bisziók: kerti növény. Virága olyan, mint a fejr izsópe, levele szennyes sötétzöld, illatja erős, — nem

kellemetlen. *Biszióknak* es megjár, olyan szép, azaz nem igen szép.

Bizget: bizgat, bolygat. Ne bizgesd azt a dőgot.

Bizgentyű: valamit mozgató eszköz, p. o. zongora, pallócskák, óra indó, stb.

Bitos, *bitonyás*: fájós lábu, nyavalygós, gölöhös.

Bócsuzni: búcsuzni.

Bodócs: apró bogyó, és: tinó. (Usz.) *Bodócsozni*: bimbózni.

Bodoru: egyetlen, kedves. *Csak egy bodoru forintom van. Csak egy bodoru leányunk van*; egy pár bodoru alma termett ezen a fán.

Bogonyavéri: denevér. (Toroczkón.)

Bogaricza: bogárszarvu tinó v. más marha.

Bojdit: bolydit = felbolygat. *Bojdulás*: fölháborodás. — *Bolygatagság*: önkénytelen szétjárás. *Bója*: balga.

Bokig: bokáig — erő

viz. (Bok: nincs használatban.)

Bong: gomb. (Cs.)

Bongor: apró vad fákkal sűrűn benőtt hely. (Usz.)

Borittozik: neki borittozott: változásra hajlik az idő.

Boritott szekér: egész boritéku; *kóboros szekér:* oldalt két leleplezhető ablakkal.

Borshimes: szöttes neme, melyből a székel közasszonyok asztalneműt készítenek.

Boss-tartó: borstartó; ojan mérges, mind a bosstartó. *Bossos csuka:* fagyökerű növény.

(Hsz.) *Bosszöm Jankó.* (Usz.)

Bótani: boltozni: bótás: boltozat.

Botáz: tévelyeg, botorkáz, botlik; belébotáztam valamibe; önkénytelenül belébotlottam, v. beléavattam magamat.

Bothál: összevissza hányvet.

Botog: dologtalanul

jár elé s hátra. (Usz.)

Böcsü: bölcse; fektesd a böcsübe. (Hsz.)

Böcső: (Usz.)

Bökkent: pálczát, botot ellódit, mi két bötein = бүтүйн bakkadozva tovább fut.

Böncsölget: csöm-bölyget, csombolygat.

Bucsálódik: buslakodik. *Ó ojan bucsálódófélé.*

Bucskázik: felbucskázik v. buczkándik: bukik által. *Bucskát vet a gyermek:* a fején átbukik. *Megbucskáztam.*

Bodréjos: bodros — főköttő.

Buff! mikor valami puffan. Ugy leesett, hogy ugyan megbuffant. Buffog a sertés, — a víz a fazékban: puffogva forr. Vastagon buffog a bő forrásvíz. Megbuffantlak: hasba ütlek.

Bugja: boglya. Felbuglyázni a szénát.

Bukkik: bukik; *bukkani, lebukkani.* (U.)

Burran: felburran:
röppen — madár, fog-
lyok csoportja.

**Burrog v. burunko-
zik:** dong — csere-
bogár.

**Burus v. burkos v.
buros:** ágas bogas, te-
rebélyes.

Bugojék: kis buglya,
és: buvó zugoly.

Buszu: boszu; bu-
szuskodni: boszut üzni.
Világ buszujára: má-
sok daczára.

Butuk: hordozható
lábkaloda. (Usz.)

Butyikó v. butikó:
butikó, bütyök; *nádi-
butikó:* kibotosodó ká-
ka. A butyikós fele a

pácának, a dolognak:
nehéz oldala.

Buzugán: buzogány.
(Usz.)

Bü: gamat, takari-
tatlan. *Bünél is bü-
vebb;* büszerzet; bü-
személy; *elbűvölte:*
megmocskolta — ma-
gát; *bűvölködik:* mocs-
kolódik, ocsmány dol-
got kezel.

Büdü: büdös hely,
fogda; **büdübe:** vesze-
delembe — vinni v.
lefogni.

Bükfejes: konok,
makacs.

Bütü: betü és: böte
v. büte valaminek.
Megbütüzni a végít.
Bütüs végü.

C

Cságot: balról jobb felé hajtja a barmot, és: *cságassa a dőgot* — másfelé fordítja a beszéd értelmét. *Ne cságass hé! Csá hó!*

Csajpota v. csajpoti: semmit számba nem vevő; féleszü. *Csajpotiság.* Ekkora csajpotiságot v. csajpotasságot az ember ne es lásson. *Vesd össze: Csajbutag.* (Tájszót.)

Csalámboz: kószál, tekereg. (Usz.)

Csali: csalfa.

Csandargat: keveri a vizet valamely edényben; a *keverést:* forrázást v. malátát a kádban; *csandaritt:* tésztát dagaszt.

Csángat: lármásan harangoz, csenget. *Bé.*

csángatták: elvégezték a harangozást. Ne csángassatok annyit, te!

Csángó: pálinka tisztításakor az üst fenekén maradott részt nevezik így több helyt. (Usz.)

Csapzi: hizelgő, ide s tova hajlongó.

Csármálni: lármázni. (Usz.) Ne csármájj annyit.

Csata: éji őrizet és: csorda. Jó csata ménese, jó eszténa juhóm. (Népd.) *Csatás:* kiháló csordaőr. (Usz.)

Csatt: csat. *Csattolni.*

Csavara: zavar, viszongás.

Csémellik: csömörlik. *Megcsemellettem.*

Csémpe: kályha.

Csèngèr, csöngör: sürü bokros hely. (Usz.)

Csèngető: nagyobb-szerű vaskolomp; *csèngetyü:* kisebb-szerű réz-harang; *pergő:* kisebb-szerű vas v. réz kolomp.

Csepész: főkötő. A szegény leánynak bú szállott a fejire, s nyomoruság az ölibe, azaz: *csepész és bitang.*

Csèppèdős v. csèpèrő — csèpp; alig egy csepp, végcsepp. Mind egy cseppèdős cseppig megitta. *Egy lecseppet sem.* (Hsz.) **Csöpörő csöppig:** egy utolsó cseppig. (Usz.)

Csèrcse: apró barmok állán v. nyakán függőlegesen kinőtt vékony húsdarab.

Csereburung: cserebogár.

Cserèkje v. cserökje: ágas-bogas fa lajtorja helyett. (Usz.)

Cserény: kemenczék belső oldalán kőből v. téglából rakott fal, melyre a kályhákat ragasztják. (Usz.)

Cserepes malacz:

házba betanult, v. gazda, gazdasszony után tanult malacz.

Csérpenyő: serpenyő. (Hsz.) *Csörpenyő.* (Usz.)

Csete: lakoma, (ritkábban használt. (Usz.)

Csia: pajzán, jó kedvű; fiatal marháról v. gyermekéről is mondják.

Csiadoz: ijedezve kiáltoz.

Csibbödni: csipedni, csipkedni. (Usz.)

Csics: csecs. *Csicsè-réz:* pajzánkodva fogdossa a fiu a leánykát.

Csid: csikó hajtás szava. *Csid ide ne!*: ne daczoskodj! *Csid alá mmi:* kötődés a rossz lovaglóval, v. bár elvetné!

Csidma: csizma. (Usz.)

Csig-big, csüg-bog, v. csög-bog: elkorhadt, eléhezett apró baromról mondják, de igen törpe, púpos, horgaslábu emberről is. (Usz.)

Csiján, csihán: csaján. Dugjuk a csiján-

ba a guzsajat, met im-
mán kijött a csihán.
(Km.)

Csikla: sikla, csukló.

Csiklik: csuklik.

**Csillámpol, csillám-
pozik:** káprázik a
szem, v. pislog alig a
tüz.

Csingolázik: csingál,
csingasz kodik, logánto-
zik, valamiről függ, ka-
límpáz.

Csipbe-csopba: ap-
ránként. (Usz.)

Csiperkédik: csim-
peszkédik, czipekédik.
Ne csiperkedj reám!

Csipke: minden fán
v. fűvön termő tövis.

(Hsz.) **Csüpké:** (Usz.)

Csipnyebokor: csipke-
bokor. (Homr.)

Csipor: csupor. *El-
törött a csipor:* el-
petyeredett.

Csirikol: csiripel

Csobány: nagy ju-
hász kutya. Így hijják
a sós vizet átalagot v.
dobonkát is. (Usz.)

Csókaszemű: kék-
szemű barna ember v.
ló.

Csoma: gyakran hal-

lani: *hogya a csoma vi-
gyen el;* (tán pestis.)

Csombojog: valaki
körül surlódva vagy ta-
pogatózva jár kel. Vidd
el a gyermeket, *ne
csombojogjon körültem.*
Elcsombojog a többi
között: megél ő is va-
lahogy. *Jól csombojog-
nak:* tisztességesen él-
nek. (Usz.)

Csongojt: csombo-
lyit. (Cs.)

Csontika: csontocska.
Minden csontikáját ész-
szezérgetem.

Csontorag fa: meg-
csonkított, töredezett
águ élőfa; *csontorag
ló:* béna ló; *csontorag
fog.*

Csóró: nevendék fiu.

Csoronka: vizesorgó;
csoronkál: vékonyan
csorog. Ma egy *csorin-
kát* sem ittam. *Csorrin-
tani.*

**Csorotos csóré v. csu-
rutos csurdé:** merős
mezittelen. (Usz.)

Csorszog: csoszog.

Csög: bog, him
szarvasmarha nemirésze.

Csőkik: törpén ma-

rad — ember, növény;
innen *csöki* v. *csöke-
vész*: törpe, pulya;
megcsökött: pulyán ma-
radt.

Csölleni, **csörölni**: fo-
nált csökre tekerni és:
tág torokkal inni.

Csöntörge, **csönkő**:
erdőn levágott fának a
földből kiálló csutkója.

Csörge v. **csérge**:
pokrócz.

Csubbant: követ do-
bál a folyó mélyébe;
csubbot út úszva. *Csub-
bol*, *csubukol*: úszás
közt a vizet kézzel és
lábbal csapja.

Csucsorka v. **csü-
csörke**: a korsón ki-
hegyesedő ajak. *Csu-
csorkás* korsó, lábas,
csupor.

Csug: sug; *csugdos*:
sugdos. (Cs. és Homr.)

Csukorék: p. o. alma,
mogyoró. (Usz.)

Csurgyál, **csurdál**,
csungál: esen, sikkaszt.

Csuri: csonka. Csuri
bicsok, réz a nyele,
czifra dáma, nincs ele-
je. (Tánczszó.) Milyen
csuri vagy: kinek a ha-

ját a bőrig lenyirták.
Csurvómuri: hitvány, ha-
szontalan.

Csusza: háncsu; tö-
rökbuza *csuszája*: hán-
tott lapija; *csuszika*.
(Usz.)

Csutika, **csutka**: al-
ma, körte, törökbuza,
stb. *csutika*. *Csuga*:
amiben a makk terem,
csukának is mondják
Udvarhelyszéken néhol.

Csücsörödik, **csucso-
rodik**: kidomborodik p.
o. az ajak.

Csüngelógáz: hintáz.
Csöngelünge — növény.

Csüpfő: csepü. (Usz.)
Csütkészni: kurkász-
ni, keresgélni. (Usz.)

Csürrént: vadra ri-
vall, durrant.

Csütört, **csétért**,
csétér: eszköz készítés-
re hasogatott s szá-
radni tett fa; fa de-
reka; *megmérni a fa
csétértjét*: vastagságát.

Czápsa: kis czáp.
(Usz.)

Czallang: orsóra so-
dorított gyapot.

Czárnok: levagdalt
s helyt az erdőn szára-

dásnak indult s háton
hazahordható véko-
nyabb ágak. (Usz.)

Czëczczopó: csecs-
szopó.

Czëmpël-asszony:
nászruhákat vivő szekér
felügyelője.

Czëpők: alig egy
arasznyi magas száru
csizma, melynek olda-
lait szíjjal fűzik.

Cziház: zaklat, ker-
get. *Elcziházta* az ülü
a tyukokat. Ne *cziházd*
annyit e kutyát, hadd
egyék vagy nyugugyék.

Czihos: a ki a lólo-
pásban segél; de nem
az orgazda. (Usz.)

Czilingéz, szélingéz

v. szilingéz: egyenként
jön elé.

Cziréz: hadonáz.

Czom: czomb.

Czomporkert: falvak
végein az úgynevezett
vetéskapu = tanorkapu
mellett kétfelőlről való
kertelés. (Usz.)

Czorhol: húz — von.
Eleget czorholt minket.
(Msz.)

Czuczoráz: czibál,
megrángat, megfogdos.
Jól megczuczorázta a
gazdasszony a szógáló-
ját.

Czömpőj: levágott
magas fáknak székérre
rakható része. (Usz.)

D

Dajbas: vastag kövér, dajna. (Torocz.)

Dandároz: dáridóz. (Usz.)

Darék, darak, dèrék: derék, ügyes. (Kfsz.)

Darvas: kitünő nagy-szarvu-ökör. (Usz.)

Débég: dörög. (Usz. felvid.)

Degedős: a mi könnyen deged = dagad, puffad; *degedj meg:* gebedj meg; *degeszt:* puffaszt.

Dékret v. dökret: zörget, zakatol. — *Nagy dökretéssel* mönyön az üres hordót vivő szekér. (Usz.)

Döllő v. döllő szántó az, melynek oldalára véggel több szántók mennek. — *Döllő föld.*

Dérék-út: töltött út.

Déréndóczia nászt kíséő lármás teketóriák; *derenduczázik:* nagy zörgéssel menyen — a rossz fakószekérrel.

Ugyan derenduczáznak. Derenducza.

Dérölni: délelni. (Usz.) *Dérelni.* (Erd.)

Dészli: derékra csatolt széles szijjerszény, tüssző, gyűsző.

Diszke, dűszke: egy éves bárány, ifju juh. Szép *dűszkéje* = neje van.

Dobigál: hajgál, lódigál. *Dobigálódni.*

Dobondál: reávesz, reábeszél.

Dók: gyapotfonó kerék felálló, választékos orra, melybe illesztik a fonó vasorsót.

Dollik: torlik, terjed

emelkedőleg; *kidollik*: kiárad, kitorlik. Leginkább: *jégdollás*.

Dorgó: légeresztő cső a hamuzsir főzésnél.

Dorhol: hengerel, mangorol.

Dorol: dong; és: megtámad. Dorolják v. dongják a legyek a teljes fazakat s a méhek, dongók a virágokat. (Usz.)

Doroncs v. **darancs** v. **garancs**: göröngy, gaj.

Döböcsköl: megnyomogat, töcsköl. A bihal a térdivel megdöböcsköli az embert.

Döblecz: sütő-tök.

Dögletni: restelni.

Dögleti a munkát.

Döhöl: ver, üt. — Jól megdöhöllek.

Dőjt, dőt: dönt, fektet, p. o. csürben a csépelni való kévéket; innen: *dőtés* = egy egyszeri letétele 20—30 kéve rozs vagy búzának. *Eldőjtötte a macska a tejet* = elejtette a becsületet.

Dőléndéz: dölíngesz, dölíngel *döllög*: dülöngölve jár; *döllent*: félrebillent. — *Dölleszki*: oly ember ki a hasát ki-döllesztve szokott járni.

Dömzsödi: köpezős ember, hasók, döndi, döndics.

Döndit: buffant, döngget; *földöndit*: lebuktat, hogy döng belé; *döng*: hátbuff, ducz.

Döröczkölő v. **dűrűlczkölő**: ványoló.

Dörököl: döböcsköl, meggyúr. *Elveszett a mónárok dörökölő páczája*: lágyan töltik a zsákokat.

Dsámbáz, megdzsámbáz: megver, megérintget.

Dudorodik: kedve jó, neki kerekedik. *Jó kedve dudorodott*.

Duga v. **dugaj**: kis gát, ároktöltés.

Dugocsolni: ide s tova *eldugocsolta*: elrejtegette.

Duhad v. **duvad**: a hó a házról.

Duláb: négy öt vas-

tag szál fenőfából készült tutaj. (Msz.)

Dunás: megduntatás = feldugás; *feldunják* a vizet a gáttal; *felduntatta* a jég a vizet. (Usz.)

Dungó: dongó; *dungóvirág:* tüdő-fű.

Durga: durva lepedő forma, melyet többnyire buza szárasztani használnak. (Usz.)

Durhódos: magát az

eszőlősségig megdurált, makacs. (Cs.)

Duvatag v. duvadék: tapasz hulladék, nagy szuivat.

Duzmálódik: duzzaszkodik, mérgelődik, duzzog. (Usz.)

Dühercz: düher, vén ló.

Dühü: düh; *dühübogár:* májusi hosszú, fekete, lágy testű bogár, szárnyatlan mászó.

E

Ebbed, elebbed: el-lankad; elvetemül a seb.

Ebéd: reggeli. *Parasztébéd:* késő reggelizés. *Délebéd:* rendes 12 órai ebéd. *Viszik a delet.*

Ébsémérég: børsöme-reg — arczon, karon, nyakon.

Ecczérés-écczéribe: rögtön. (Hsz.) *Ecczö':* egyszer. — *Ecczösmind:* egyszersmind (Kfsz.)

Édeségy: egy vér ve-le, egy testvér; *édesegy két ország; édesegy két szív.* Mű ketten édes, egyek vagyunk. Az ő apja az én apámmal édesegy vót. *Édi v. édi-ke:* édesem (gyermek-szó), *édesel, megédesel:* megcsókol; *édes meg lelkem apókát.*

Éfélíkor: éjfélikor.

Éfiu: ifju, innen: éfiattam, ad, a, = ifju koromba stb.

Égedelém: erős bo-szuság, méreg, szenvedés, szorongató helyzet. (Hsz.) *Égedelöm.* Hol az égedelömbe v. isten haragjába vótál? (Usz.)

Éghetetlen: éktelen, szörnyü.

Egy: rendes jelentésén kívül: mintegy. *Egy éfélíkor lehetött.* (Kfsz.)

Egy almuak: együtt nevedők, p. borjuk, csikók, malaczok.

Egyébha: egyébként ha, csak ha; p. o. nem akar segiteni, egyébha megfizessük.

Egyet sem: e kifeje-zés gyakori Háromszé-

ken, kivált ha vonakod-
nak valamit tenni: *én
biz egyet sem tánczo-
lok; egyet sem megyek
többet guzsajasba.*

Egyikamásul: egy-
formán, egyik úgy mint
a másik; az alkuban a
gyengébb czikket fedezi
a jobb czikk.

**Egyivel-mássával, v.
egymással:** egymásra.

Éhénkórász: éhen-
bolygó.

E'iszöm: elhiszem.

(Usz.)

Éjhált: éjt állott —
viz. *Igyék éjhált vizet.
Kenje az éjhált nyálá-
val, s meggyavul. Éjjé-
szés:* éjjeli virasztás.
Éjnaponta: éjjel és
nappalonként.

Ejtégető: megkülön-
böztetésül a sűrű szitá-
tól. Vedd elé az ejtege-
tőt, s ejts egy kicsi tö-
rökbuzalisztet!

Éktelen: minden a
mi rendkívüli, ha szép
volna is. — *Éktelen
szép, éktelen nagy.*

Elajangol: elrestel
vmit félelem — v. sze-
méreimből.

Elárvászodott: árva
kinézésüvé lett.

Elbéllel: elpalástol,
elcsinál valamit.

Elcsillent: egy vá-
gással vmit lenyir.

Elintéken: eleinteni
napokban. — Az elein-
teken = a közelebbi na-
pokban nálunk járátok.

Elélükken: véletlenül
előáll.

Élemész: élénk, életre
való.

Elered: elterjed a seb;
elered a víz a töltésből.

Élesz: élesztős keve-
rék.

Elészállingozni: egyen-
ként jöni elő, mint a
csorda, majorság stb.

Elészérkétel: eléke-
resgél.

Élet: udvar; innen:
élettartás és rakott élet;
jó élettartó: jó gazda.
Életszer: mindenféle
gazdasági épület és
eszköz.

Elfélegél: felibe mond
el. Csak elfélegeli a be-
szédet.

Elficczent: elhibáz —
nyelvével.

Elfintérit: elfítit, félretol.

Elfogatkozik: elfogalódik dologban.

Elfüdülni: eldül; elbitolyodik. (Cs.)

Elgyirél: gyérebberak, szélyeszt.

Elig: alig. *Elignébe:* eligecke; *eliges onság:* csak alig. Elénés elig.

El is el: p. o. elmönt. **Igy:** föl is fölment. (Kfsz.)

Eljárt: honvénült leányról mondják, kihez régebben jártak a legények: *lejárt.*

Elkanyvadt: betegség miatt elerőtlenült, legörbült ember. (Uisz.)

Elkalapol: elsiet — vmit.

Elkécczint: elesapint. *Elkécczen:* elesik vmitől, kimarad a sorból. *Attól elkécczentél:* nem lett részed belőle.

Elkérésztél: elgátol, elakaszt — vkit tervében.

Elkérésztéz: megindítja az építendő faházat.

Elkezdéget: p. o. verni, szidni. *Még elkezdégeli:* még azt kezdi mondani, hogy stb.

Elkotródott: a kerék torka, ha vásás által megtágult; és: elment, elillant, elvarrott.

Elköpik — a hús, mikor a sülésben igen megassz.

Elléget: eddegél. (Hsz.) **Öllöget.** (Kfsz.)

Ellegyint: ellendit; ellódit.

Elmagol: maggal bévet. Elmagolta a földet.

Elnapoz: napot tölt hiába. Isten tudja meddig elnapoz.

Elnyárad: elernyed, elárnyad (Treczkó).

Elódall, elodarol: félre megy, félre vonul, elvonul.

Elrejtézni: elájulni.

Elrökken, elrokkán: elszenderül, és: félre rokkán, dül.

Elrípni: p. o. elmondani a beszédet derékül. Jól elripte = kivágta — a tánczot.

Elsiritt, elséritt: elcsen, ellop. *Elsirül:* el-

megy nagy frissen, hirtelen oda lesz.

Elsurrint, elsuhint: ellop, elsikkaszt.

Elszálingólni: kender v. lencséalakat rossz kezelés által szétzilálni.

Elszelelni: széllel lobbalt csinálni vmit.

Elszükitt: elhúz — más jószágát; szántáskor a szomszéd földjét.

Eltanól: elszokik — más helyre. Más szeretőhöz tanólt. Töllem eltanólt.

Eltanyított: eltanít.

Elvarr: eloson = valamely baj elől elsuhan, megszökik.

Elvederédni v. elhederédni: elhányódni vetődni.

Elvetekédzik: elmérgesedik, elebbed = a seb.

Embör: az én emberem = uram, férjem.

Embörnyi embör: derék ember. (Kfsz.)

E'mönyön: elmenyen. (Kfsz.)

Endelédik: émelyedik; *elendeledett:* elgyengült éh v. hideg

miatt; felendeledtem: belsőm felháborodott. *Endellős:* émelyítő, rosszízű édes.

Enyett: ért, által; *enyettöm, ed, e.* — Enyette kaptam meg e hivatalt. Enyetted = éretted türtem. (Usz.)

Epécsél: némi aprólkos munkával foglalkozik, pepecsel.

Eppen, éppen, éppen, éppeng: éppen. Éppenes éppen.

Épség: épület; derék épséget csináltak. Elkorult, elavult, elcsondult lott épség.

Érdég: ördög. (Homr.)

Éredés: gyuladás. (Usz.)

Erént: iránt.

Eréskédet: csermely v. ér.

Ereszteni: e szónak igen sok értelme van. *Elereszteni* a dolgosokat, vagy a foglyot: elszabadítani, elbocsátani. *Ereszt* a méh: rajzik. Egyet vagy kettőt *eresztek:* minthogy öl-

tönyöm feszes, vagy me-
legem van, egy vagy két
gombomat kigombolom.
Ereszt, pl. az alfeléből.
Megeresztteni: a lovat a
hámból étetésre a gyep-
re kieresztteni. *Eleresz-*
tem a véredet. *Béeresz-*
teni a házba valakit.
Feleresztteni — a czib-
rét. *Nekieresztteni* az
agarat a nyúlnek, vagy
a tábort az ellenségnek.
Leeresztette a fülit:
kedve elveszett. Jere te,
ereszsz egyet ezen az
osztovátán: fordítani a
fordító. vagy feszítőfá-
val. Elöl *eresztelek*: bo-
csátlak, hogy menj elől,
vagy: nem bánom, légy
elsőbb mint én. *Meg-*
eresztteni: a seritendő
fonalat; megtágítani a
húrt a fonókeréken; a
vésés lyukát tágítani,
vagy a belé illesztendő
fa csapjából lefaragni,
hogy jobban beléilljék.
Leeresztteni: vmit a kút-
ba, vízbe, gödörbe bo-
csátani. *Ne ereszd*: ne
bocsásd, hogy elfusson,
hogy tovább menjen,
hogy harapozzék, hogy

közeledjék, hogy áthág-
jon, hogy felhágjon,
vagy hogy leszálljon,
hogy siessen, hogy ren-
detlenkedjék. *Magára*
eresztteni: szabad utat
engedni, kényére hagy-
ni. *Magamra eresztet-*
tem: az ellenséget, ku-
tyát, rossz embert ma-
gamra bátorítottam en-
gedékenységgemmel; ha
a tetűt a lábadra ereszt-
ted, felmász a fejedre,
(ha a koldusnak maga-
don egy kevés hatalmat
engedsz, egészen elhatal-
masul rajtad.) *Meg-*
ereszti — a kovács lágy-
ra a kemény vasat; a
beretvás megeresztí a
beretva butult élet, stb.

Ergéje, erbuja: in-
gerlékeny, eszelős, ve-
szekedő. (Usz.) *Ergoja*.
(Hsz.)

Erőst: erősen; erős-
képpen.

Errünnét v. errünnét
v. **errünnől**: erről felől,
v. **erről**; **errünt**: e tájt.

Értémbe, értédbe, ér-
tibe: az én, te, ő, álta-
lunk megért időben.

Értire ad: értésire ad.

Érvendéz: örvendez.
(Homrd.)

Esdődik: vágyódik,
pl. a légy esdi a mé-
zet. Ugy esdődik érte,
hogy — — —

Esedézik: hulladoz a
földre — az ember, a
hó. (Usz.)

Éskola: iskola.

**Esmég, esméng, es-
mé', esmét, esment:** is-
mét. (Usz. és Hsz.)

Esseni: esőzni; *ess:*
eső esik; sokat esett.
Elestetett az üdő: esső
lett.

Estendön: estefelé.
(Usz.): *estelős estig:*
egész estig.

Esz: ész. Adjon isten
eszt. *Esztok:* koponya.
Nem sok van az esztok-
ban.

Eszédik v. eszédjédik

v. eszénkédik: eszmél,
vmit eszébe veszen, p. o.
későre eszénkedem; *fel-
eszénkedni:* felocsudni.
— *Eszeftty:* feledékeny.

Észtán: ezután, osz-
tán. (Usz.)

Ételődik: eped, mér-
gelődik, töprenkedik.

Éténtók, néténtók:
ügyetlen.

Étő: étető, mérgező
étek; *étni:* étetni, meg-
mérgezni. *Étőt adott bá-
neki.*

Éz: iz; *szilva-éz,* al-
ma-éz, körte-éz.

Ézzibe: izibe. (Kfsz.)

Ezént: ezennel és
ezenszerint.

Éveg: üveg. *Éveges:*
házaló üvegáruló. *Éveg-
ablakot csináltassanak!*
(kiáltja az utcán.)
Évegbót — bolt. Eleget
árulnak az évegbótba.

F

Facsaros v. csafaros: csalárd, álnok. Csafaros lelkü.

Facsintos: horgas, egymást surló lábu; helytelen magaviseletü.

Fakócza: fakószekér. (Hft.)

Falángérozik: czé-
kász. Elfalángérozta az
időt.

Falat: nyelv v. in-
kelés. *Falatka.*

Fallik: farlik, olda-
log, pl. a szán v. szekér
oldalos helyen. *Fallós
hejj.*

Fancsalog: elé s hát-
ra jár, tekereg. (Usz.)

Fanczog: fanyarán,
fanyorán szól.

Fanyalog: immel ám-
mal tesz valamit: *fa-
nyalgás:* kedvetlenség;
fanyari: rossz kedvü;

fanyolgat: fanyarán
nyeleget; *fanyalgós:*
nyavalygós, beteges.

Fartatós: düllös út,
hely.

Fassáng: fársáng, és:
czégéres öltözet; *fassán-
gos:* álarczos. (Usz.)

Féjjel: feljül. (Hsz.)
Fő'jel. (Kfsz.)

Fejődik: mindég any-
ján *fejődik* a gyer-
mek = anyján sürgö-
lödve alkalmatlankodik,
nyáskálódik.

Féjteni: féltetni. Féj-
ti mástól az urát.

Félbeszérbe: félig-
meddig.

Félbizget: felbujt.
Felbizgette az eszit.
Azt a dögöt minek biz-
geted annyit? Nem
halgatsz-e véle?

Félbugjáz: buglyába

rak. Felbugjázta a leányát = minden cziczomát tulságig reáarakott.

Földurálni magát: duzmálni, az orrát fel-duzni. Neki durálta magát.

Feelve: jótállva, nyilvánugy. Feelve, hogy ugy van. Feelve adom.

Félénk: miénkféle. Ugy-e te is félénk vagy = hozzánk tartozó. (Hsz.) *Félék.* (Cs.) Ez a mű félékünk = felekezetünk, — pártunkbeli.

Felesen v. felesleg: félénként. Félésen vagy félésleg: fölöslegesen.

Féleszüdni, féleszinkédni, mégeszüdni, kieszüdni: feleszmélni, észre jöni, felébredni.

Félgördül, félhërren — disznó, és: *felzúdul* több egy ellen.

Félhangu: hóbortos, féleszü; *hangosnak* is mondják.

Félhuppad: felpuffad; lehuppad.

Félhutyorodik: felhuzódik, felhomorodik.

Elhutyorodik: erőtelenina meghajlik, a hosszú vékony vessző elhajlik.

— *Hutyorog* a gyenge testü legény a tele zsák alatt, a gyenge marha a nehéz teher alatt.

Féllecsélni: felhabzsolni.

Féllendén v. féllendin: felszinleg.

Félni: ne félj senkinek = senkitől (tréfásan.)

Félpurczant: hirtelen meghalt; néha: hirtelen haragra lobbant.

Felpuzdurázódni, felpuzduriázni: felboszszankodni.

Félrebben: felserken hirtelen, felránkodik.

Félszántulag: csapónosan, rézsút; mondják így is: kétszántulag.

Féményen: fölmenyem. (Usz. felvid.)

Feneket: fenekestől; feneket felfordult.

Fenye: fene: menjen a fenyébe. Be fenye módon jár. *Fenyesség:* bökkenő. (Csikb.)

Fenyelég: ügyetlenül enyeleg.

Férég: egér. Hogy a féreg rágja le a füledet. Jelenti a farkast is. *Toportyán féreg:* medve.

Féretlen v. férhetetlen: nyughatatlan és: illetlen.

Férhess v. nyughass: hagyj békét. Nem férhetsz el tőlem? Férhess el tőlem?

Féringézik: tolakodik — helyért

Férkézik: helyet enged, szorul. *Férkezettek fazakak*, hadd férjen a csupor es.

Férmélődik v. fűrmölődik: fészkelődik.

Férős: tágas.

Fesztéj: a tehénből bornyuzás után két vagy három napi romlott kifejetlen tej.

Fésze, fészi, féjszi: fejsze.

Févaj: főalj, párna, vánkös. (Torocz.)

(*Fival* — Göcsejben)
L. M. Nyelvészet.

Fias: fiastyúk csil-

lagzat, (Hsz.) hetevény. (Cs. és Usz.)

Fífelé: felfelé.
(Usz. felvidéken néhol.)

Filingézik: fityegve száll.

Finak: siheder.

Fincsalék v. ficsinka: szakadék v. hulladék rész.

Fintoros — posztó, a melynek széle ványolás után bővebben marad mint közepe s egyenetlenné lett.
(Usz.)

Fínylődik: bonyolódik.

Finnyál: finnyásan megvet, fitymál.

Finyorán: kényesen. Ne egyél olyan *finyorán!* Mit *finyorogsz* te?

Firkó: csepü. Lenfirkó.

Firkol: az eb — farkát csóválja = kandargatja, csandargatja. *Firkoló* ember = hízogő.

Firizs, firiskó: fejér, derékig érő vászon ujjas a nőknél; ily

ujjasok még: *kurti*,
koczogány.

Firógond: kiszabott
munka.

Fitet: keresgél. Mit
fitetsz itt?

Fog: kezd. Mit fogsz
beszélni? = mit kez-
desz beszélni? v. mit
beszélsz?

Fogontozik: a gyö-
kér a földbe, a dene-
vérek egymásba, a fá-
rahágó az ághoz, a
paszuly ina a karó-
hoz.

Fojtást: folyvást.
Ma fojtást egyet ettél.

Fojtó: pálinkafőzés-
kor a katlanba befoj-
tott rövid égő fa.

(Hsz.) *Csűrök*. (Cs.)

Fokhagymáson:
büszkén — viseli ma-
gát; fokhagymáson lé-
pik. Fokhagymát ett:
büszkélkedik. Küjjel
ültette a kerten a fok-
hagymát. Küjjel köt
a kerten a fokhagyma.

Fokhégyn: végen,
szélen állni, honnan
könnyen leesik: p. o.
pohár az asztal szé-
lin; kecske a szirt élin.

Fonája v. fonákja:
visszája ingnek, vá-
szonnak stb. Fonájá-
val kifordítani; az in-
get fonájára vetted.

**Fonolódik v. finye-
lődik:** bonyolódik.

Esszefinyelődtek a lo-
vak a hámba.

Forcsok: farcsik.

**Fordított v. fonák
ember:** álnok, ravasz.
(Usz.)

Forramat: előfolyam,
folyam eredete.

Forrózni: pálinkának
valót békeverni. *Forró-
zás:* keverés, maláta.

Fosztika v. foncsika:
foncz, foszlék; — *fosz-
tos:* = rongyos.

Fostoros: lucskos.

Fostarangos.

Förgetegös: bolond.

Förödik: fürdik.
(Usz.) *Férédik*. (Hsz.)

Fövelkédik: főni
kezd, hévtől buzogni
kezd; *fövül*. (Htf.)

Felfövelkedett: fővő
meleg lett.

Fudázó: futri: sze-
leskedő, hóborgó.

(Hsz.) *Fudáza*. (Usz.)
Futri Kati.

Fuvalkodik: szik-
kad. Mig a föld szine
egy kicsit nem fuval-
kodik, haszontalan a
szántás. E tisztessége-
sen *megfuvalkodott*.

Füdül: bódul.

Fünöte v. fűnőtés:
füvel benőtt hely.

**Füremédni, megfü-
remedni:** frissen meg-
indulni, megelevened-
ni. *Megfüremitni* vmit.

Fürmöl v. reszetél:
vakircsál — késsel.

Füstös szalma-lé:
ser. Német bornak is
mondják.

Füventibe: zsenge
korában. *Hetedfüre*
ment: hetedik évben
jár a marha; tréfásan
emberről is mondják:
30-ad füre ment gyer-
mek.

Füveny: fővény.

G

Gabógyás: okoskodni akaró, de arra semmi képességgel nem bíró ember.

Gagymatol: az ételkészítésben czél és izlés ellenesen s undalmasan jár el. Innen: *gagymati*, *gagymóta*, *gagymótás*.

Galagógyi, gelebógyi, giligógyi: nehéz felfogásu, féleszü forma ember.

Gámor: gyenge kerités. Egy kűs gámort vanyalítottok. (Usz.)

Ganár: gunár. (Usz.)
Ganczi. (Hsz.)

Gangos: büszke, negédes járásu, — kivált asszonyember.

Ganyé: gané, trágya. Megganyéztuk a földet.

Garangy, garancs,

gérencs, göröncs, doroncs, gaj, gajd: göröngy. *Gajos föld,* szántó; göröncsös, gerencses, görincses, garangyos, doroncsos út, ösvény.

Garaszol: doroszol.

Gartat, férre gartat: fartatva jár, hol fél oldalra, hol keresztül az úton, — büszkén körül oldalol, (mint a kakas a tyuk körül); *belégartat:* ügyetlenül belekezd valamibe, hivatlanul v. váratlanul résztvesz, mint mondják, beléüti az orrát...

Gazmota, galáz, gezemuza, gazmalék: folyók partjain tömegbe verődött sok holmi.

Gazlat: gázoltat — vetést marhával.

Gázlat: folyón lóval, szekérrel átmegy.

Gázló: folyón átjáró hely, hol a víz csekélyebb.

Gazsó: cserebogár.

(Hsz.) *Gorzs* v. *gozss*.

(Usz.)

Gebbencs: lomtestű, lomha.

Gébér: a házfedélnek deszkából alkotott бүтүje. *Géberfal:* tűzfal.

Géra v. **gére:** a kiforrott sósviznek hófehér kemény tömeggé lett átalakulása. (Usz.)

Gérezd: rendes értelmén kívül: a faépületek szegletrakása.

Gérjefa: villám érintése miatt lábán kiszáradt fa. (Usz.)

Gérnye: gerincz, girincz.

Gérzsa: mankó (Usz.), sántabot.

Gimiz-gamaz: a leg-aljasabb emberről mondják.

Gindár, csingár, csingárdi: elhitványult.

Gindár ember, **gindár** v. **csingár** marha.

Gira: marka (pénznem) és: lelki ajándék. **Girát osztó** Mindenható.

Gérbincses: görcsös: girbincs ember.

Gírcsáva: zavar, izetlenkedés; *gírcsávkodik:* izgágáskodik.

Girókus v. **felcser:** chyrurgus. (Homr.)

Góbéta: bóbita.

Góbé: miveletlen ember, természetes ártatlansággal.

Gócz, góg: tűzhely; góczalja (Usz.) pestialja (Hsz.) = a kemence hátulsó feléni ülőhely. Ülj bé a góbba, gócz alá. Góab. (Csángó.) — **Góczláb:** kemenczét a szegletén tartó fa v. kőoszlop forma.

Gógány: vesszőből font s agyaggal meg-sikált házi tüzelő kemence a szegényebb osztályuaknál. (Usz.)

Goklesz: nagyügyetlen.

Gomolyog: émelyeg, háborog — a belső ré-

sze. Hurka gomolygás: gyomor émelygés. A hagyma jó étel hurka gomolygástól.

Gondolom ökrei: tündér ökrei. (Népmesében. Usz.)

Górincza: hosszú vékony növésű, *csingárdi*.

Gósnya: legsietőbben harapodzó fene. (Usz. és Erdöv.)

Göbbedéz: merüldöz; *göbbent:* bemerít vmit, a mi göbögő hanggal merül el; *elgöbben:* elmerül. *Göbbenes:* flaskó; *göbész:* öblösít.

Göbe, göbő: útakon sárral, vízzel telt gödröcske, — folyó hirtelen mélysége.

Göbecz: lükkenős gödör a kis patakokon, melyet vízmerítő helyül készítenek. L. Köpecz.

Göböd, meggöböd: üt, sujt, megrak; *egy darab fával* jól meggöbödték.

Gödröcsös: sok gödrös.

Gője v. gönne: emedisznó.

Gölöhös: aszkór- v. más nyavalyában folyvást sinlődvé köhécselő ember. (Usz.)

Görözdöl v. gürüzdöl: surlódik, midőn az eke földszint erős földhöz karczolódik. Innen: *görözdölő* hang, énekű ember.

Göte: vízbe torhadt fa; *götés:* torha nyiroktól; innen *götös:* náthában sinylő.

Gözsörög, güzsörög, guzsorog, görnyedez — hasfájás miatt; *gözsörit v. guzsorit:* összecsavarit; összehúz, pl. a görös.

Gözsörtös: csög-bogós, facsaros fa.

Gránicza v. daránicza: bükk- v. cserfatszindely, fatégla.

Guba: buga, golyó, p. o. a szemed gubája.

Gucsmi: konty.

Gudu: kis lyuk = tömlőcz.

Gugyi: pálinka utólja.

Gujáz: cziglész. *Gujázik:* dagad, csomósodik; *felgujázott a fejem:* feldagadt — ütés miatt; akkorát gujázott, mint a kujakom.

Gunyaszt: szunyókál, lüktet egyet egyet a fejivel = *gyökint*.

Gurdancs, gurdéj: kövér helyeken nőtt sokféle haszontalan pukantó, laboda, bürök s több efféle növények összege.

Guvad: duvad; guvadt szemü béka.

Guzsaj: rokka. *Guzsajüllőfü, guzsajvirág.* (Hsz.) — Mszéken: kaskasmandikó: őszike. Elé lehet venni a guzsajat, met kijött a guzsajüllőfü.

Guzslás: megfacsart vesszővel kötés; elcsi-gázás. *Guzslódik:* sok bajjal nyomorkodik, csigázódik; elguzslott marha.

Gübü: gamatlé, moslék; és köpülőfa; innen *gübülni:* köpülni. Háromszéki értelemben:

mucskos, gamat. Te gübü! Mit gübülődöl anynyit. *Bübüfa, gübülöfa:* halászó rúd a halak hálójába hajtására.

Gyaka: a szekér oldalát tartó löcs felnyuló hosszú vége, mely a kévét megfogja; asztagkarimába szurdalt fedéstartó apró hegyes fák; asztag és csűr hegyébe állított hegyes rudak. *Gyakázni, meggyakázni, felgyakázni.*

Gyakor szita: sűrű szita.

Gyakrozni: sűrűn rakni.

Gyámbál: tépdes, gyömötöl.

Gyámol: nyomtat, helyében erősít.

Gyanántam, — ad, — a: helyettem, — ed, — e. (Személytévesztés.) *Gyanántam ölelte meg:* mintha én volnék, a kit gondolt.

Gyápol: letepel, a földre terít, tép, és: fedd, gyaláz. (Cs.)

Gyavul: javul, gyógyul; *gyavít:* gyógyít.

Gyépél: gyepen legel.
Gyilak: daganatos
nyavalya szarvasmarhák
lában.

Gyiresz: gyér növésü
erdő; *gyirölni:* ritkita-
ni, szertébb rakni.
(Uisz.)

Gyomatag: gyomótás,
gyomnötte hely.

**Gyöntölödni, gyöntö-
lögni:** fejét törni vmin.
(Uisz.)

Gyüker: gyöker. *A
szemed gyükere!* = te
ügyetlen!

Gyütteni: gyűjteni,
takarni. — Szénagyüt-
tők.

H

Ha: hanem. *Nem Pá-
ter vót, ha' Pál.* (Uisz.
néhol.)

Habarcs ember: tisztá-
tálan, eszelős. — *Ha-
baricza:* csinálatlan úta-
kon híg, vízzel elegy bü-
dös sár. *Habucskol* —
a vízben. (Uisz.)

Hadaritt: kever. Ha-
darítsd meg azt a pá-
linkát! (Uisz.)

Hadni: hagyni; had-
hassam v. hathassam.

Hagyakodik: igazi-
tandókat tűz ki.

Hagyati: halogatódzó.
Hagyati módra menyen
a te dolgoz. Hagyatis-
kodni.

Hajdonfejt: hajdon-
fővel.

Hajk v. **halk:** for-
gács, mely rovasból pat-
tan ki; rovaték. *Kettős*

halkkal vágni: kétfelől
bevágott halkkal, me-
lyet után feszitnek.
Hajkol v. *halkol:* rova-
tékosan vágja le a fát.
Hajok: a ki nagy élőfa
levágásához fogott, ar-
ról mondják: igen nagy
v. igen kicsi hajkot vett.
Hajokra dolgozik: a ki
késedelmesen visz végbe
valamit.

Hallint: fülhegygyel
hall.

Halovány föld: tip-
padt, elázott szántó.

Hamâ: hamar. Hamâ
no! (Uisz.)

Háncsu: lehántott fa-
héj.

Handász: hányvet,
hadonáz.

Handarikál: hadrál,
hevesen veszekedik.

Hangos, félhangu:
lőbertos, féleszü.

Hányadik a te házad
az enyimtől? *Harmadik*
azaz: az enyim mellet-
tin kezdve a számlálást.
Hányadik a te házad az
enyimhez? **Negyedik,** az-
az: az enyimen kezdve
a számlálást.

Hányasdiba jár?: há-
nyas fogattal; *hánya-*
dán csépelnek? = há-
nyadik véka a cséplőké?

Hánytori, hányiveti:
hánytorgató, magavető.

Háljad: meghajlad,
pl. a faedény a napfé-
nyen.

Hányotág: hanyatt.

Hapsa, hopsa: szer,
rész; midőn a marhát
nem fontra, hanem rész-
letekbe vágják ki, vagy
több részvényesnek, kik
szerbe állottak — ez
esetben mondják: *Hop-*
sába vágták ki. Hop-
sába sem jutott.

Harák: hákk, turha:
phlegma.

Hárám: könnyüszerü-
leg csinált gyepü v.
kert; innen: *béhára-*
molni.

Harang monya: ha-
rang ütője.

Harél: cseveg, min-
dent összebeszél. — So-
kat ne haréjj! (Usz.)

Hárintozik, hírintko-
zik: félrekapkodja ma-
gát ütés, fogás elől.

Harizsál: harázsol,
széthadargat. Ugy *ki-*
harizsálád-e azt a tü-
zet?

Hárogat: hírintgat,
félretologat.

Hasas: terhes, viselős.
Falu végén hasas leány
írós vaját kíván. (Vaj-
verés melletti mondóka.)

Haskó: pókhasu, gön-
dő, (gunynév). *Haslag:*
hasán; *haslag dőlt:* ha-
sal.

Hatagos: fakadékos
= a háta.

Hátal, meghátal: meg-
husángol, doronggal el-
ver, megkosztol vkit.

Hatlat: széleskedve
dolgozik.

Hatol: jól, gyorsan
halad. *Valahogy elhato-*
lunk: eljutunk, elvergő-
dünk, elevedzünk.

Hától: hátul.

Havadi: tavaszi virág: nárcziss.

Hédèrèg: hányódivetődik — vmely házi eszköz.

Héj: megszólító, úgy is mondják: *hécske. Ugy biza hécske.*

Hejj: hej. (H.) Hêj. (Kfsz.) Hejjès, hêjös.

Hejbe: helybe, derekasan. Ugy megforgatták, hogy — ugyan hejbe!

Héjja: hia v. hijja; *héjjános*: hiányos. *Annak még sok héjja v. héjjánossága van; azonban: héába.*

Héjju, héju: héj.

Hekre, hekkésen: gögösen. (Hek: főnévül használatlan), nagy hekre: nagy zajra, nagy puffra. Ojanhekre tartja magát, mind egy faragott pipa.

Hendebitélni: a gyermek hánykolódva összegyurta = összehendebitélte az ágynemüket.

(Usz.)

Henem: hanem; heneha: haneha. (Usz.)

Hengér: hóhér, és: la-

tor, másokat nyugtalanító ember; meghengérelni: megkínózni.

Hèppèg: lassan jár.

Heppen, leheppen: leesik. Csak leheppenti magát = leül heverni — a tunya munkás.

Hèrgèl: harizsál. Kihergelte a tüzet, és: izgat, ingerel.

Hèrzborz: puzduri, hirtelen felpattanó ember.

Hèss: hess el, hess ki! a Hszékiek szokták használni a többesben is: *hessenek el! hessetek el!*

Hetel haval: az időt eltölti ok nélkül valami járásban. *Se hete se hava a dógodnak. Elhetelni.*

Hetfü = hétfő.

Hezsetél: helyt álló testnek vagy állatnak nyughatatlan, játszi, zajos mozgásáról mondják. A kis gyermek kezivel, lábával, nyelvvel hezsetel a bölcsőben, a lúd a ketreczben stb. *Menj tova gyermek, ne hezsetelj körülöttem. Hezseti: szeleskedő.*

Hibbad: lappad, lelo-
hod. (Csak felfuvódott
sárról mondják.)

Hibók: pocsolya, híg
sár. *Hibonczás, hibar-
czos, hibókás:* ingová-
nyos vizes hely.

Hijó: hajó. (Usz.)

Him-hám: im ám v.
himezés-hámozás.

Hink-hánk: akármi-
lyen hányt vetett, léha.
Hink-hánk ember, do-
log, gondolat.

Hirpitél: hirczel, ne-
hezen lélekzel. (U.)

Hó: megszólításnál,
Uszken egyik kiáltja:
Pista hó! apa hó! ez fe-
leli: hó! Hszéken így
felelnek: he!

Hobban, lehobban:
leesik, lehuppan, lesup-
pan valahonnét.

Hobpipa v. hoppipa:
habpipa. Ugy ül ott,
mind egy hoppipa.

Hóczbeli: jobbfelöli
— *csábeli:* balfelöli —
ökör.

Hojpad v. tojpad:
gyengén horpad; innen:
hojpacsos, hojpadtas,
tojpadásos.

Homp: gyp, hant.
Felhompol: felhantol.

Honcsokturás: a va-
kondok által felhányt
csomó föld. Az ördög is
megúnja örökké egy
honcsokon ülni. (Km.)

Hopoczál: térdin v.
kezin a kis gyermeket
alá s fel hintáztatja.

Horgászódik: tudako-
zódik. (Usz.)

Horokáj: harkály.

Hosszu kutya: agár.

Höbörcsös: bibircsós.

Hörczög: (Usz.) hér-
czég. (Hsz.): herczeg.

Huporcs, huporcsos:
hol sok apró domboc-
kák vannak egymás vég-
tibe.

Hunyor a szöméje
(L. 261. Népdal.) Itt
kétségkívül a székely
nép *hunyor* nevű virága
értődik, mely pirosló vi-
rágokkal és szárakkal s
e mellett fekete pettyes
zöld levelekkel lévén el-
látva, a *barna pirossat*
ábrázolja. Bövibe van a
vidéken. (Usz.)

Hurbolni: elviselni, el-
nyöni. *Hurbolódni:* fá-

radozni, magát kinezni
valamely dologgal.

Húros, hurbanes, gurbanes: félig öltözött, lusta, tongyó. *Húros* fejérnép. Hurbanes módra öltözik. Gurbanesoson jár.

Hurutni: köhögni. Ne huruss annyit!

Husztaj v. hujsztaj: farkas. (Hétf.)

Huzalkodni: veszekedni.

Huttyanni, meghutytyanni: vékonyodni, összeesni.

Hutyoró: vessző. Törj vesszőt hutyorónak; *hutyoll* v. *hutyorol*: megsuprál.

Hülajtó: a pitvarajtón egy külső ajtó léczből csinálva — a *hül* szótól, minthogy a szél szabadon járhat rajta át. (Homr.) *Levélaajtó*. (Hsz.)

Ideig-háig: bizonyos idő — kevés időig.

Időre-hára csak meglesz.

Idilló: ügyetlen.

(Uesz.)

Időjutva: ha idő jut reá: idő tanálva: ha idő úgy találkozik.

Igaziba: igazában.

Igaziba búsult.

Igön-ügy: többnyire úgy.

Igyenössen: (Uesz.)

Igyenössen. (Hsz.)

Ik, ikszeg: ék, ék-szeg: *megikelni*. Néhol a marha lábába verni szokott jégszeget is *ik-szegnek* mondják.

Ikránik v. *ikrándik:* undorodik valamely eledelettől, irtózik.

Illározik: dáridóz, mulatozik.

Illaszt: szalaszt; *ki-*

illaszt: kiszöktet; *illog:* bolyog bujkálva. *Illasztani* p. o. vminek.

Illint: koppint, köp-pöget. *Illogat:* iddögál.

Imélyég: émelyeg.

Imétten: émett, imett, ébren, eszmélten; *imetten*, — ed, — e; ellenkezője: álmottam, — ad, — a.

Immá, immán, immág, immáng: immár.

Inaskám: kis fiam.

(Uesz.)

Ingérség: harag; *ingeri:* ingerkedő.

Innap: innep; innapolni.

Innye: ennye.

Int: raggal gyakran élnek Hszéken kicsinyítve: *dobint, hivint, köhint, húzint.*

Ippaszkodik: kiver-

gödni, elemenni iparkodik.

Irbontalan nagy:
idomtalan.

Iromba: az aprón tarkás v. fejér és kékes toluval vegyített, úgynevezett kendermagos tyúkról mondják.

Iromjáró: iromba járó ló, mely gyorsan léptet.

Irrant: — sikkaszt el hirtelen.

Istenget: istent emleget. **Istenkodik:** könyörög mint az Istennek.

Istennébe: istennevébe, t. i. pufra, ingyen dolgozik.

Iszánkodik: (Hsz.) sikolándik. (Usz.): csi-

csonkázik, csicsinkázik. **Megiszamodás.** Menyünk az iszánkodóra v. jégre.

Iszkitél: eszkétél: izgat, ingerel. (Erdv.)

Iszkola: gránicza: bükkfa zszindely.

Itil, itilet, itél, itélet.

Ittégyn: itt, itten. (Usz. felvid.)

Izgána: izgága.

Izomba, egy izomba, egy izromba: egy vágásban p. o. ketté vágni fát, vagy egyebet.

Iztet, megiztet: megpüsszögtet a portubák, légvonal stb. **Izteti:** püsszöghetnék.

J

Jára-futa: lótás-futás. **Jári-futi:** futkosó.

Járkotál: sifitel.

Járós: guzsajasba járó legény; *az ő járóssa:* az ő szereteje.

Jártas-kötes: jártköt: a ki sokat járt-kelt. *Jártas kötes legény.*

Játoz: druszáz, e főnévtől *ját* = drusza, pajtás. (Jád: Hétf.)

Javátolni: javallani, ajánlani, rábiztatni.

Jehetők: jöhetek; *jehessön.* (Usz.)

Jérke: egy éves kecske.

Jeszke: ijedős; jeszke ló. **Jettség:** ijetség; *jedni:* ijedni.

Johászodni, megjohá-

szodni: kiengesztelődni, megcsendesedni.

Johok: a juh szónak többese. *Adj enni a johoknak.*

Jókarat: mikor a legény leányt oszt a másiknak a tánczban, azt mondja *jóakaratnak.*

Jókora: sem nagy, sem kicsi. **Diókora,** öklömkora = dió, öklöm nagyságu.

Jóllakástól való: csak arra való, hogy jóllakhassék tőle vki.

Jószerint: jószerüleg, jórendin, alkalmasint.

Juttig való: elegendő, mindenkinek rész juthat belőle.

K

Kabala: mikor a matolláló vétségéből azon egy nyomban kétszer veti a fonalszálat, mondják: *kabalát vetett. Kabala* jelent Uszéken mindenféle lovat is. *Kabala:* ekekabala. Csikban: *kételen csuszó.*

Kacsula: játék a gyermekeknek: egy t. i. állva lábai elé veti sapkáját, a több társak akarják azt előle elrugni, ő gondosan igyekszik azt lábával megakadályozni s a ki elrughatja, némi előnnyel bír. (Usz.)

Kahoj: az a fa, melyre a házi kemenczék cserépkályháit alapítják. Tedd a kahojra, a kahojfára. (Usz.)

Kajács, kajcsa: horgas lábu, kajsza.

Kajt: kajtárkodik, kajtárol, kajtat. Ne kajtass annyit! Oh mit kajtassz te kajti!

Kákni: tátni a száját. (Toroczko.)

Kákvirág: havadi nárciss. Fejér havadi, sárig v. sárga havadi. Czukros kákvirág.

Kalák: lopott marhának megtérítéseért előre adott pénz. (Usz.)

Kalári: kontytartó lapos hosszukó ón v. vas.

Kalongyál: rakosgat, papusál. Napestig csak a lábát kalongyálgassa — egymásra papusálja.

Kam: kan. Erédj, rekeszd bé a kamot; kiherélték a kamokot.

Kancsi: kancsal. *Kancsitni.*

Kándász: kondás.

(Uesz.)

Kankó: akárminémü fa, vas horog v. kapocs, és: mankó.

Kanzsa: egy éves kandisznó. (Uesz.)

Kánya orru: horgas hegyes orru.

Kanyvadoz: a virág dér v. forróság után. Mondják így is: *konyvad, lekonyvad*, kányvad, kánnyad.

Kapdál: vmi után v. vmin.

Kápóna: kápolna. (Uesz.)

Kápsál: kápsálódik: vakaródik; *a medve megkápsálta*; minek kápsálódol annyit, te?!

Kapsogtat: csattogtat.

Kapuzábé: kapufélfa. — A kapuzábétól vett búcsut.

Karamitt: kört csinál. *Jót karamított belőlle* — levágott. *Karamodik:* kanyarodik — part.

Karé: karaj, és: rozsalj; *karél:* rostál; *karén v. karéba:* félkörde-

den, kerekítőleg — rakni.

Karikás: karika — lábu.

Karingó v. keringő: örvény. *Karingó bábó v. kerembábó:* gyerekjáték, midőn valami körül forog.

Karjos: karosszék.

Karméntő, karmantyu = aratóknál.

Karuj: karvaj.

Kasmat v. kasmota: mindenféle hányt-vetett portéka, mi, ha érintik, zajt csinál, innen: *kasmatlás, kasmatolni:* zakatolni.

Kaszaj: kazal. Kaszaj széna v. fa.

Kaszerő: koszoru. (Tezkö.)

Katrat: valami apró lékságot keres és szedget össze. *Katrass* tűgyujtanivalót.

Katyó: főtt szilva; katyós, megkatyósodott: ellágyult.

Kaunczol: a meglánczott ebről mondják, mikor békétlenül ugat magában.

Kebeles: torkos, nagy-
íható. (Cs.)

Kecczër: kétszer.
(Hsz.) *Kecczör v. kecz-
özö'.* (Kisz.)

Kecskebukka: kecske-
kóra. (Erdv. kecskebuc-
ka.)

Kéczégtet: a lovat
szájcsattogtatással hajt-
ja; keczeg: perczeg —
az óra. Keczen, lekecz-
zen: gúnyosan mond-
ják a gögösről, hánya-
vetiről, ha lóról v. hiva-
tali polczáról is lepoty-
tyan.

Kelevész: épület-
szarvazáskor egy rúd-
nak felső végére kötelet
kötnék s azt a felállí-
tandó szarufák kakas-
üllőjére rákötik, s rendre
azon köteles rúd segé-
lyével állítják fel a sza-
rufákat — azon köteles
rudat kelevésznek neve-
zik. (Hsz.) Serkény.
(Usz.)

Kéllösködik: maga-
kellőtőleg bánik, viseli
mágát.

Kencs: kenőcs. (Cs.)

Köntérfalaz v. kön-

tőrfalaz: fog ide is tova
is, fertályoskodik.

Kényszéri: kénytelen-
kedő. *Be kénszeri módra*
menyen a te dógod.

Képés, p. o. nem ké-
pes: nem lehet. (Ko-
lozsvárt: nem képesse.)
Ugyan hogy képes ezt
tenned? ha képes, tedd
meg = ha lehet, tedd
meg.

Képészkedik, v. geb-
beszkedik: rémesen rá-
mereszkedik, mint egy
fakép.

Képni: képpedni. *Kép-
ség:* csoda; *megfogta a*
képség: csoda fogta;
elképtem rajta: elhül-
tem rajta; *képtet:* bá-
mit, ijeszt; *képtibe:*
képpedtibe — eláll sze-
me szája. *Elképpedni:*
elbámulni.

Képzeldik: Nekem
ugy képzeldik: nekem
úgy tetszik.

Kerek: egész Hszéken
v. Uszéken nincs párja.
De nem szokták mon-
dani: Kerek egész Csik-
ba v. Mszéken. Ezt Csik-
ról így mondanák ki:

Csik országába nincs párja.

Kérczél: rágesál, p. o. egér.

Kerinbógázik: körbe kalimpál, karingózik.

Kérincsel: kéreget.

Keröng: kering.
(Usz.)

Kérőre szólni: mikor a marha kérőt rág s ezért szól a csengető rajta sajátságos hangon.

Késleg: p. o. hajtani a marhát annyit teszen, mint tereh nélkül szabadon v. kötéllel összekötve, vagy járomban, de teher nélkül hajtani.
(**Késenn:** szabadon, nyűg nélkül. Ormánsági szó. L. Tájsz.)

Kés szaka: a késnek a nyelv és állapja közti nyakrovatéka; innen: *szaka* — a kerék és abroncsé. *Szakát vetett a kerék;* az abroncs szakája.

Késén: későn. *Késében.*

Kételenkédik: kénytelen kelletlen módon cselekszik. *Kételenségem*

tartja: kénytelen vagyok vele.

Ketti vágni: ketté vágni. (Usz.)

Kevesség: kevésbé;
kicsiddég: kicsi ideig;
többég: több ideig.

Kezdik: kezd. Ő fogadkozni kezdik. (Usz. néhol.)

Kézügyön v. kezeügyibe; készenkaphatólag — tartani vkit. *Kézenközön:* közösen, több kéz között.

Kibekkedés: utálság, irtózat. *Kibekkedés* nézni is. *Kibekkedem* miatta.

Kicsidélgni: kicsinek tartani.

Kicsinnébe: kicsinbe, kevés híján — múlt, hogy —

Kicsők: a gyermekek egymást kicsőkik: kiütik a likból a láncszemezésnél.

Kidülleszt: kidőleszt.

Kifoggat: kipuhatol, kikémlel.

Kihérgél: kitúr.

Kiközlet: közből kihagy.

Kilakni: kilaknak a

gyermekai = másutt
szolgálnak.

Kiméncsértült: kidü-
ledt — szeme.

Kimil: kimél. (Hsz.)
Kémél. (Usz. és Cs.)

Kirlán: éves bárány
(Msz.), *mióra.* (Usz.)

Kirrèg a tojáson ülő
tyúk.

Kiszi: kocsonyaforma
étel neme, zabtocsból,
kovászszal megkeletve
úgy főzik, mint a kását
s téjjel v. szilvalével
eszik, — csak nyelni
kell, de megrágni nem
szokás.

Kiszinlèli, kisinli:
kiürügyeli — magát be-
lőle.

Kivaszkolódik: ki-
vánszorog, kászolódik —
az ágyból.

Kivilágra ojan: ép-
pen olyan.

Kócs: kulcs; *kócsár:*
kulcsár. **Kócsollik:** ke-
ményen csukódik össze;
kócsos: kemény csugáju
— dióbél.

Koczogány: derékig
érő ujjas zekeposztóból
a közrendüeknél. (Usz.)

Kodágni: p. o. a tyuk.

Kodoz: éhezve jár
szét v. ül; *kodozik:*
szenved éhségtől. Egyél,
hogy ne kodozz, mind
otthon! Elkodohozott.
(Usz.)

Kohéngatni: kohén
szóval csufolni, mikor
valakit szeméremsértő
működésen kapnak, v.
ha elbuvik egyik gyerek
s a más megkapja, le-
kohéngatja e szóval. —
Kuhit mondani: megve-
tőleg elhagyni vkit, le-
mondani róla. (Usz.)

Kók: botyikó; *kókos*
pácza: a végén, hol fog-
ják, csont vagy réz bo-
tyikós. (U.)

Kollát lábu: horgas
lábu.

Konászodik, megko-
nászik: csendesedik, ma-
gában megjö.

Konczol: türköl —
gyermek a tojással.

Kondorikó: kondor
szál — futó növényen.

Konkorgat: fintorgat.
Ne konkorgasd az orro-
dat!

Konkorodik, koncso-
rog: — kigyó; szalonna-
bőr a tűzben.

Konnyaszt: nyakon üt. Ma jól megkony-nyasztlak!

Koppsemmi: nagy-semmi. Mit kaptál? Koppsemmit! Hoztál-e vmit? Igen koppsemmit!

Kopocskál: kopácsol.

Kopogó fejemre: egyesegyedül — vagyok.

Korcsia: kis szánkó, korcsolya. Korcsiázni.

Kóré: kóró.

Korhadék: száraz takarmány-roncsolék.

Korhantó: semmire-kellő.

Korittó: kisdéd sajt.

Korkojó: féleszü, csodatermészetü.

Korlát: deszkakerítés (Msz.) = üstfa. (Usz.)

Kosár: e szót a hszé-ki ember e három szóval mondja ki: *kas*, *kasár*, *kasornya*, még pedig mindég megkülönböztetett értelemmel. *Kas:* így nevezi a törökbuzás kast, polyvahordó kast, búzatartó kast: *Kasár:* az a kerítés, melyben az esztenás juhok, vagy más nyájak, makkoló sertések erdön v. mezőn

éjjeli szállásra megre-kesztvék. *Kasárnak* nevezik azt a kerítést is, melybe a határon prédáló marhát elzárják. *Megkasározn*i a földet annyit tesz, mint rajta a nyáját trágyázás végett meghálatni. *Megforgat-ni* a kasárt azt teszi, hogy azt a megtrágyázandó földön tovább helyezik, a mint következik. *Kasornya:* e szóval mondják ki a virágtartó, élelemhordozó, gyümölcstartó, strimfli-kötő, s bármely másféle kisebbszerű kasokat.

Kosda: több éves berbécs. (Usz.)

Koszik: kopik, vásik; koszlat, kosztat: hám-lat.

Koszlobár: kisbecsü, alávaló ember.

Koszmosz: koszos, varas, piszkos.

Kosztolni: kosztal v. karóval verni — a gyümölcsöt a fáról. *Kosztorang:* tulságos magas növésü, arányos izmok nélkül.

Kotymány: sáros hely utakon.

Kótya: egy hosszú fáska, melyet a játszó legénykéek négyesben szoktak ütni botokkal; *kótyázni.* (Usz.) **Kotyka:** lapda; *kotykázni:* lapdázni; *kótyázás.* (Tkón.)

Kotyogós: ittas, jó félbe van.

Kotyós: igen elért szilváról mondják.

Köblös: gomba neme, mely a gabona közt terem, akkora mint egy nagy egér füle, némelykor teli apró maggal, mely elein veres, később megbarnul. Az aratók abból jövendőlik meg a gabona eresztőségét, ha t. i. sok mag vagy kevés van benne. (Usz.)

Kögyös v. **kigyes** v. **kegyös:** kegyes, és: szép, szerény; (Usz.) *kégyes.* (Hsz.)

Köllös-közepe: éppen a közepe.

Kön, **megkön:** elérik. *Megkönt* a szilva: meg-ránczosodott. (Cs.)

Könnyedön v. **köny-**

nyedén v. **könnyüszölleg.** (Usz.)

Könyöklő: a hol a marháknak a csürből keresztül enni adnak.

(Usz.)

Köpecz: göbecs, tócsa (Hétf.) és: egy erdővidéki falu, honnan a közszó: Baj van Köpeczen = meggyült a bajunk.

Köpörödik: töpörödik.

Körmönködik: kapaszkodik. **Körmös** legény: jó fogd meg legény.

Köröpöl: körüljár, repdes, p. o. mikor a fára szállt ült szarkák s varjak körülrepdesik cseregve, károgyva — szokták mondani: *ugyan köröplik* a varjak. *Köröpöli* a leányt a legény: jár körüle, víjja.

Kötelezkedik: ígérkezik.

Kötes: czikás, csirás — gabona.

Köttség: általában minden, a mivel a kenyeret v. puliszkát enni szokták.

Közi: közé. *Közből:* pl. baj van még közből = nehézség van még a dologban.

Közküptülődik: házsártosan, izgágásan veszekedik.

Közlet: közbe ejt, közbehagy; *közletőleg:* közbefogólag. *Jól közlesd* azt az árkot, nehogy a kerék beléessék.

Közöst: közösen; közöst birtokolva; közöst igazittsuk: együtt hajtsuk végre.

Kuczkaringós: czikornyás, kacskaringós.

Kuhar: terméketlen omladványos hely. (Msz.)

Kukujza: áfonya.

Kuréz: tréfál. Ne kurézz héj!

Kurittyol: éjenkint az utczán kurjongat.

Kuvad: guvad, p. o. a fa kérge, midőn lehámlik. *Kuvadoz* a szárazon szántott föld.

Küjjel, kült, küvül, kivült = kivül, kül, kívülről; *küjjebb:* kiebb; *künnebb:* kinnebb; *künnét,* küvünnét, küjjelről stb.

Kürül: körül; *kürülbé:* körülbelül, mintegy.

Külü: nagy só- és máktörő famozsár. *Zöld külü:* zöld harkály.

Küsdbe menni: birkozni, birokba menni.

Küsdeg, küsdég, küsdéd: kisdéd. *Külsruha:* zsebkészkenő.

Küsélesz: kisélesz — élesztős keverék.

L

Lábánvaló v. lábós: vetés, termény, mely még nincs learatva, lekaszálni. — **Lábka**: lábcsó, faláb; **lábkázni**: falábon járni. — **Lábint** v. lábbint: lábával nyomint.

Lacsik: mikor a macska, kutya iszik v. leves ételt eszik, a székelly ezt úgy mondja: a macska lacsik, a kutya lacsik. **Lacsni**.

Lagymatag, lagymatág: lenge, félmeleg, és: lágy — ember.

Laj: zsilipen aluli hely, v. lezuhanó víz deszkából készült árka, malomnál — a malomkerék felett.

Lajtol: a hegyre nagy bajjal kilajtol. (Usz.)

Lak: alak, buba ér-

telemben. *Édes lakom!* szép kicsi lakocskám!

Lámpó: lágy puha, lomha.

Lámsza v. lámszag: *hadd lám* = hadd lássam! **Láddsza**.

Lándég: ládd-e? (Usz. és Erdv. néhol.)

Langalló: palacsinta — kenyértésztából; mintha mondaná: langon sült sütemény.

Lanyhó, lajhó: lágy, puha ember v. marha. Be lanyhó ember vagy!

Lapi: lapu, akármi. nemű fa v. vetemény. levél. **Lipilapi**: igen gyér levelű káposztafőről mondják.

Láhatom: láthatom. Láhassuk.

Lapótya: vastag palacsinta.

Láz: nagy fennsik.

Lecskédni: locsolni, sáros vízzel preczkelni.

Leb: a láng éle v. teje. (Usz.)

Lebbedéz: lebked. Jó izün lebbedez a szél.

Lebelég: szellőzi magát, restelkedik.

Lebénkél, libonkál, libinkél: lebeg p. o. víz színén.

Lecs: elfőtt ázalék; *lecskáposzta:* lucskos káposzta. *Lecsi, licsi-ficsi, lecsperdi.*

Lecselő: a kovácsoknál; a kürtöskalács sütésnél.

Leczikkent: lecsipent, leszegint.

Leczirmolni: legyalázní, legazolni.

Ledercz: gamat étel.

Leduzni: leleppenteni — ajakát.

Legéntem, ed, e. Leántam, ad, a: legény, leány koromb. *Legéntembe.*

Legén! erőssen meg-házasodám: bizony rossz házasságot tevék. (Usz.)

Legyáfol: legyaláz, lediflámál.

Lekajladt — a kelve: lekonyadt. (Usz.)

Lekeremitt: kereken leszeg.

Lélekdobáló: kenyér; *lélekhajgáló:* galuska; *szájbosszantó:* pálinka (tréfásan).

Lelibbenteni: lelebbenteni — szél a kalapot az ember fejéből.

Léngé: lágymeleg, langyos — víz. — *Lengedik:* lengül, langyul, lengésedik.

Léngeteg: megernyedt, elviselt, szakadásnak indult, p. o. ing.

Lengyén: sárga oláhvirág. Olyan sárga, mind a *sárig lengyen.*

Lepcs: leppentyű, és: pittyedt ajak, meg: pofonlepcsentes. Ugy vágta pofon, hogy ugyan meglepsent. *Lepcsés:* lusta öltözetű v. sok beszédű. *Lepcsés:* sárral, hóval elegyített hígság. *Lepényén:* lustán, lepesen.

Lépesül: gazdagodik.

Leppencs v. leppégő: késedezve, szaggatva beszélő ember.

Leptibe: halkan, lassan, nem szeleskedve.

Lesdi v. lesi: ólalkodó; leskődi ember.

Lesunnyasztani: le tartani, leeresztteni fejét v. farkát; leginkább fülét a macska, a kutya, ló.

Lésza: a vékony veszőből font szekérkast és a majorházaknál a juhok akla körüli, tovább vihető kertelést nevezik így. (Usz.)

Leszínél: lefölni, letisztítani — mézet, és: lebárdolni.

Letépélni: levetni, letiporni a földre.

Leterítettzni: földre lefekünni, valamit maga alá teregetve, s a nélkül is.

Lézérègni: lézengeni.

Lezsbél: lebzsel = tunyán hever.

Levesz: lesenyved — tag. Leveszett a kis gyermek hónyalja v. ágyéka.

Libár: izomtalan, gyenge termetű. (U.)

Libbencs: egyik lába kurtább. *Libbent*, li-

biczkel: sántáról mondják. Libbents erre felé.

Licskol: lueskol; *licskos:* lueskos.

Liklik: csiklik (tréfásan).

Liphecz, libhecz: ügyetlen.

Lipicsán: gyáva, rossz testállásu.

Lipinka v. liponka: libegő hinta, és: libegő v. sántító ember. *Lipinka Péter.*

Lóbita: lógó mi, fi-tyegő.

Locsadék: rossz, híg étel. *Locsadékkal* is ki-elégíti.

Lódigálni, dobogálni v. hanyigálni: dobálni.

Lófiu: csidkó. *Lótok:* hám. (Cs.)

Lógározni: tétova járkálni.

Lóginyázik, lókonyázik: azon egy helyen ide s tova mozog, p. o. a sasfa a földben, az ág, növény, kóró stb.

Lok: két hegy közötti keskeny tér.

Lombi: lombos szőrű. Innen az ökör nevezet:

Csá lombil — **Lom**,
lomos, lomatlan: szőr-
boritékos, szőrboriték-
talan.

Lopacsolni: lopdosni.
Lopicskálni, **lopocskál-**
ni, **lopocskolni**.

Lóposz v. **lóposzogó**:
puhatag, pöfeteg = al-
managyságu, gomba-
idomu fejr növény ka-
szállókon s erdőben,
mely megérvén, idővel
füstölő szürkésfekete
hamuforma por jó ki
belőle, ha gázolják.

Lopta: labda; **lop-**
táeni.

Lök: likas térség
magas helyen. (Ussz.)

Lőtő v. **lőjtő**: lejtő.

Lötyke, **lötyögős**: a
mi felolvadt; **lötyköl-**
ni: higra keverni; **löty-**
tyed: meghígul.

Lötyőnfitty: hitvány,
gyáva. **Lötyög** **fütyög**.
(Ussz.)

Ludbűrü: bibircsós
bőrü.

Lükkenő: útgödör.

Lükütölni: mikor a
gyermek magát a föl-
dön ülve lógatja, mire
neki azt szokták mon-
dani: **lüküt**, **lüküt** jó
mozsár!

M

Macskálódik: nyüglődik, ügyetlenül, ferdén tesz vmit.

Mácsik: mákos csik, nagypénteki étel sodrott tésztából. (Usz.)

Maga: ugyan, de ugyan, no. *Maga miért?* = ugyan miért? Maga ne dolgozzál! Maga bizon: no bizon.

Magábavaló: magány-szerető és: magán, különlevő.

Magamszín: magamszínü v. színemféle: oly színü, mint én.

Magyaró: mogyoró.

Mái: mai. A mái szentséges nap.

Majt, majtég: majd, majdég.

Makuj: makacs, akaratos, szóra nem vehető, makranczos.

Makverő: vakmerő.

Málász: árvíz összehordta v. a vizszinén összeverődött mindenféle apróság. (Kfsz.)

Maláta: az eczetnek megtört vadalma elvetni való része. (Usz.)

Mállik — akármí, a mi zsendül. *Mállik* a szilva, zab, törökbuza, cseresznye.

Mamós: mumus, rémkép. *Megmar mamós!* (Gyermekeknek mondják = ne nyulj, v. nem menj oda!)

Mamuszkol, majkol, mamókál: nagylassan, majszogva csinál vmit.

Mán, máng, má': már.

Mányi: másikanyó = nagyanyó. (Hétf.)

Mápó v. mák: má-

sikapó = nagyapó.
(Hétf.)

Marin, nagy marin:
tályog — fültön, nyak-
szirten v. egyebütt ke-
letkező nagy csomó,
kelés.

Marul: marjul: *Ki-
marult a karja.*

Másodolni: ismételni.

Maszok: apró szőr-
portéka, a mi a gyapjú-
némüből kiszotyog.
(Usz.)

Masztol, maszatol,
mosztol: moeskol, ösz-
szezúz, morzsol, apró-
ra öröl. *Masztos:* mocs-
kos.

Maszuta: a ki gyá-
ván s hosszasan pipi-
zál = dolgozik vmit.
Majszi, majszogó.

Matarász, matikál,
matrizsál: keresgél —
kézzel.

Mazlag: rongyos cse-
pü öltöny. (Usz.)

Mazsár: mozsár.
(Usz.)

Me, mesze: ne, ne-
szel! Mesztek, metek:
nesztek.

Mëczkëndár: metzen-
seifer.

Megbogározni: fu-
tosni. (Htf.)

Megbüzlögel: téltul
megbüzlölget. A marha
a kóstit csak megbüz-
lögeli s ott hagyja.

Megcsámporodik: sa-
vanyuság által meg-
romlik.

Megcsukorgatni:
megsugorgatni.

Megernyesédik: meg-
sikul — az út. (Homr.)

Mégesett: szüvibe =
megszomorodott. Szüve
megesett rajta = meg-
sajnálta.

Mégeszelni: megész-
lelni, felfogni.

Megcséppenteni:
megfejni a tehenet mi-
kor kicsi tejet ad.

Meggyakrozni: sűrűn
tüzdelni — lábát a
tánczban.

Meghitvánkozni:
megsoványodni.

Meghódlík a gyer-
mek: azt tartják, hogy
ha a kis szopó gyer-
mek a holdba néz, has-
sikulást kap, elfogy és
elsárgul.

Mégi: megé. Bébutt
a pest megi.

Mégintlen, megéntlen: viszont, megint.

Megkörmözzik — a sár, mikor fagyni kezd.

Megmejjed: elpusztul; *kimejjedt* mindeniből.

Megmirgilusodott: rossz kedve van, megbikacsolta magát.

Megmurran: megbúsul; megmurranta magát a szél.

Megnégyelni: vkit észrevehetőképpen megverni.

Megoklok: jótállok. (Usz.)

Megöbred: fölébred. (Usz.)

Megrázta a ló = az idő, a nyomoruság, az öregség.

Megrékken: rogyva rándul v. ütődik.

Megrőkönyödik — a fa, midőn az állásban megromlik, megfő.

Megsirül: neki iramodik. *Megsirült*, mint a forgószelel.

Megsuvasztani: erősen megütni akármivel.

Megsüllen: a tűzre visszatett puliszka, kása.

Megszabni: diszarányossá tenni, p. o. az oszlop megszabja az épületet; a magyar köntös megszabja az ember testét, v. dalibbá teszi.

Megszöntetni: megsejteni. (Usz.) Megszénteni. (Hsz.)

Megtepsenni: elnyúlni.

Mégvénni: a disznónak a szakáját, tyuknak a pípját; *megvénni* az égő épületet = megmenteni. *Megvétte* nőül — elvette. *Megvétte* a félszit = félelmessé tette magát előtte.

Méhejt v. *mêhejt*: mely helyen, hol? *Mêhère:* mely helyre. (Usz.)

Mejjékest: egy vonalban — mentem vele. (Usz.)

Méncsérédik: p. o. ha az iszákos szeme a sok szeszes ital miatt elvérmesült s elrútult, mondják: *kiméncsereedett a szeme.* — Így az elkényesült anyás gyermekről, a ki, ha kedvit

be nem töltik, mindjárt mérgesen sir, s száját elvonva rút képet csinál, szokták mondani: *Ha valami nem tetszik neki, mingyárt elmén-cseredik.*

Ménés: van ki egyetlen rossz lováról is mondja: *az én ménesem.* (Msz.)

Ménkő: mennykő. (Usz.)

Merénke: meritő sétár.

Merénkédik: kételkedve készül ugrani át — az árkot.

Merét, merőt: merőn v. merőben, meriben, folyton. Merős — mereibe: egészen.

Merkél: duzzog magában.

Merrünt: mi tájt, hol? *Merrünnel:* honnan, merről felől?

Messzüve, messzüvé: messzire.

Met, mett: mert (Hsz.), mer v. mē. (Usz.)

Métt, miétt: mért. miért. (Hsz.) **Mé',** mér v. miér? (Usz.)

Métő: métely. **Métős:** mételyes. (Usz.)

Mézge: mézga: mézgéllik: mézgát ereszt némely fa tavaszkor.

Micz: percz. Egy miczre megvan, csak fogjunksza hezsa. Nem kell neki több egy micznél.

Mihent, mihentésén, mientés miént: mihelyt.

Mihót: mióta.

Miik v. meik v. mîk: melyik, mely. Valamîk, valameik.

Mijes: müves, p. o. kőmijes. *Te mijes vagy ebbe dologba:* részes; mijesnap v. miesnap.

Mikô = mikor. Mikô mögyünk el? (Usz.)

Millér: szénnel kiégetés végett összerakott facsomó. (Usz.)

Mimélég, bibélég = nebeleg.

Mindénlétteképpen: mindenképen.

Mindonkô: mindenkor. (Usz.)

Mintsebb: mintsább: mintsem. (Usz.)

Mióra v. millóra: düszke v. diszke = elő-

hasu juh, egy éves bárány.

Minyát, minnyát, minnyá, mingyá, mingyát: mindjárt. Min-ténés minnyát (Hsz.) minnyájtoson. (Hétf.)

Mióka, miuka!: kis macskát szólító nevezet.

Mirgyillusos = mér-ges.

Módotlan: tehetet-len, szegény; *módulag:* módon, p. o. jómódulag építeni. — *Azonmódu-lag:* azonmódon, úgy.

Mohodt: mohult.

Monyas, monyi: mén-lő.

Mordáj ember: erős, bátor, haragos ember. *Mordiás* v. *morgyias:* mord, iszonyu.

Morgó: a M.-Vásár-hely melletti Maros vizágak összzszakadása.

Mormojál: duzzog, morrog.

Morzsika, morzsinka: morzsácska, morzsalék. (Hsz.) *Mozzszácska,* (Kfsz.)

Moskotár, mocsko-

tár: muskatáj — szil-va, szőlő stb.

Mosztolék v. mosz-talék, moszt: morzsa-lék; elhányt héja s rothadt darabjai a gyü-mölcsnek; *egér mosz-tolék;* egér által apró-ra örölt gabona v. ke-nyér aprólék.

Möndöle, möndölecs-ke: a juh mesebeli ne-ve. (Usz.)

Mönyön: menyen. Mönj el te! Hát még nem möntél el? (Usz.)

Muczkorodik: mellé-je muczkorodott: la-pult, vonult, helyezke-dett. Hezza muczkorod-tam.

Muha: moha: *muhá-sodott:* mohosult.

Mumák: szótlan, buta, hallgatag.

Marrantani v. mur-rogtatni: mikor a kö-vet hengergőleg dob-ják el az úton és *mur-rog* v. *durrog.* *Murrog:* a szél, elhajtott karika, kő stb. *Murrogtató:* durrogtató.

Muszkotol: elmor-

zsál, megzúz. *Elmuszkotolja* a gyerek a kezibe adott kenyeret.

Musztika: lépsalak — sajtolt.

Muszuj: fersing. (Tocroczkó.)

Mutuj: szóttalan, miveletlen, durva — gyermek.

Muzsda: a szántók s kaszálók közti füves barázda. (Cs.) Mézsde. (Hsz.)

N

Nagyot falt = ereje fölötti munkához fogott valaki

Nainnya: nagyanyja. A nainnyád halála; nainnyád térgye. Akkor mondják, ha valaki rosszul találva a tárgyat, szól a beszédbe.

Nálunk felé: hozzánk felé. Nálunk felé jö az ellenség. Jere nálunk!

Nanás: a ki legénynek leányt, leánynak legényt szerez közbenjárása által. (U.)

Napnyuguti: napnyugoti. (Usz.)

Nászolódik, nászenuszkálódik: szedi össze magát s holmiját, készülődik.

Nè: ni! — *Né!* *né te né!* = ime. Felkiáltó szócska figyelemkeltés végett.

Nebelèg: lebeleg, hasztalankodik.

Neki-illéngetni: módosan neki helyheztetni — magát.

Neki türözik: neki türközik.

Néma: persely. (Tóroczkón.)

Nemáj v. mit máj: miért? Nemáj vesztőgetöm rea a szót, v. mit máj vesztőgetöm stb. (Usz.)

Neszere: szeles, futó eszü; *neszet, neszetel*, neszlet: zajt csinál.

Neszüdik, neszitt: indulatosan vágyik rá; *neki neszített:* vágyat kapott rá.

Nèténtók: ügyetlen, együgyü.

Netet: szeleskedve összezavarni vmit, ide

s tova kapkod. — Ne netess te neszere! Te neszeti!

Netez: tétováz, kapkod, néz szerteszét. Mit netezsz annyit te?

Nevetlen ujj: nevendék ujj.

Ni, nitt, nul, nül: hoz, hez, nál, nél, tól, től — lakhelyre vonatkozólag: Pálai, Pálait, Páléknul, Eszteréknül. *Menyek a biróni, a biróékni, a birónul jövők.*

Nihány: nehány.

Níma: néma.

Nímet: német. *Nímet szél:* nyugoti szél.

Nőrincz: Lőrincz.

Nunta: menyegző. (Hétf.)

Nünnyögni v. nyünyögni: ünnyögni v. ümmögni.

Nyábálódik, nyebeleg, lebeleg: ügyetlenkedik.

Nyakal: nyakba ver = nyaklevest ad neki; és: kaszálás közben a fűnek csak hegyit szel-deli a rossz kaszás.

Nyak csigája: nyak csigolyája.

Nyakintani: biczcenteni; *nyakingat:* gyökinget; *nyakángatni:* vonakodást jelenteni. Te mit nyakángatsz annyit! tám nem akarsz jö'ni?!

Nyálazó: mivel az asszonyok fonóban egymást kínálják: pityóka, főtt törökbuza, alma stb.

Nyányó, nyaviczka, nyámi: ügyetlen, gyáva.

Nyáskálódik, nyáskál, nyáskotol: nyüglődik, hágdos, peczkelődik, póczikálódik.

Nyég = nyög. Nyég-gödözni. Mond ki már egyszer no! ne nyégődözz annyit véle!

Nyelventyü: a szántásnál a két első ökörtésoláját feltoldó v. összekötő eszköz v. peszlek.

Nyess: nyers.

Nyevere: minden lébe kalán: kényes, gyáva. Nyeverég: nyavalyog.

Nyifatol: nyafog, nyifog.

Nyig, — nyég; —
nig, — nég; nyira, néra,
— nyére; p. o. hajtás-
nyig, — nyég, — nyira
v. hajtásnyéra; egy mé-
földnég, — nyére v.
nyire stb,

Nyilamat: nyilat, p.
o. hegyé.

Nyilamodik: nyula-
modik, p. o. előre; a ló
elényilamlott v. nyila-
modott.

Nyillog: nyilong.

Nyilva, nyilván: bi-
zonyosan.

Nyirángos: nyirkos
— út.

Nyiszitél, nyiszkitel,
nyüszöl: reszelget v.
metsz vmit rossz késsel.

Nyiszorog: nyikorog,
nyakorog, nyekereg, p.
o. az ajtó (ritkán: *cse-
kerög.* Usz.)

Nyivászka: élhetet-
len, vannyogó — inkább
leánykáról.

Nyól: nyúl; *nyójt:*
nyújt; *nyólik:* nyúlik.
Nyólik a nyaka belé =
sok gond s költségibe
kerül. *Nyólás:* nyulás.
Egy *nyólást* szőtt már
az osztovátán: egy részt.

Ez a nyüsttől a csigáig
hátranyuló darab, me-
lyet szétszednek és két
pálczával elkülönítnek,
hogy a fonál össze ne
sodródjék, mit egy *nyó-
lásnak* neveznek. *Nyú-
tani:* nyújtani.

Nyomodni: nyom-
kodni.

Nyosztolni, nyosztá-
ni: nyuzgálni, tépdel-
ve nyúzni; *nyosztika:*
nyosztalék = rosszul vá-
gott hús v. bőr.

Nyugunni: nyugodni;
nyuguszm; nyuguszm.
(Usz.)

Nyujtó: a szekér de-
rekát összetartó hosszú
farész.

Nyuláncol: lassan dol-
gozik.

Nyüsgeteg: helyt nem
ülő, mint a nyü.

Nyüszkötöl, nyüskö-
töl, nyüstöl: sifitel,
nyugtalanul hánykoló-
dik.

Nyüszüleány: nász v.
nyoszolyóleány; *nyüszü-
pogácsa:* lakadalmi po-
gácsa. (Hsz.) Nyaszaró
jány. (Tkón.)

Nyüvestén: nyöstény.

O Ö

Ócsu: olcsó. (Hsz.)
Ócsó. (Usz.)

Odalá: oda le.

Ódalbahó: farkas.
 Hujzad ki a völgyből a fát, ha megetted a polyvát, hogy egyen meg az *ódalbahó*. (Hétf.)

Odacsosszintani: hebehurgia módon odaadni.

Ódallagos: ódaltos, ódalsó; ódallani, ódarolni v. ódarlani: oldalt járni; ódallós: fartatós út; ódaltag v. ódalt = oldaloslag.

Odaülni: kimaradni.

Ódik: oldódzik; *megódott* — a szijju.

Odor: udor = csürben buza v. szénatartó hely, szakasz, földtől fel a koszorúfaig.

Odvarhely: Udvarhely. (Homr.)

Okrándani: ikrándani = irtózni, hökkenni. Megokrándott.

Októ: oktondi. Nagy októ vagy te!

Ollóba venni: az építésnél az összekötött szarufákat szokták inkább ollóba venni, azaz: hosszú rudakra kötött kötéssel átkapcsolva emelni és fenntartani. (U.)

Omlólag van: terhes.

Ontok v. ötő: mit a mejjékbe belészőnek vagy ötnek. *Lábbogó:* mikor a mejjék egy része, megfittyen; *megjáró:* a mejjéknek az a része, melyet nem fogtak bé a bordába, nyüstbe. (Usz.)

Ontorác: az oly ka-

kascsírkét nevezik így, melyben a nemi ösztön későre fejlődik; átvitt értelemben legényről is mondják. (Usz.)

Ormó: bőrnek kelése, felcsattanása. — **Or-mós:** hoporjas. Felor-módzott. **Ormojodik:** görözdölődik, horzsolódik.

Orotás: orotvány, ortovány, irtovány: felszántott bokros, erdős hely v. gyepl.

Orrongatni: haragot mutatni. **Orrolni** vkire: boszut forralni. (Usz.)

Ort v. **ert:** ezzel csak rákot számlálnak; egy ort rák: 25 rák.

Orvas, orvasság: orvos, orvosság.

Ossó v. **ósó:** orsó. (Usz.)

Oszitt: uszít.

Osztág, osztáng, osztég, esztág: osztán. (H. és U.) **Ojsztán,** ojsztántoson. (Hétf.)

Ótó: turó beoltásra való szárított báránygyomor.

Ottogyon, ittégén:

ott, itt, azon v. ezen a helyen. (Usz.)

Öbred: (Kfsz.), ébred (Homr.), ebred, ébred és ébred. (Hsz.)

Öcsém, écsém és écsém (vegyesen használják Kfszéken); écsém. Hszéken.

Ödöng: dülöngözve megy az úton — az elhízott ember.

Ökjeme. *Szegény ökjeme:* ezt akkor szokták mondani, mikor vki értelmén, erején vagy tehetségén feljül feszül, feszeng; mikor nagyot akar, mire nem képes; mikor olyat kíván, mire nem tartják érdemesnek.

Ökörcsata: ökörcsorda. (Homr.)

Ökröndi: buta, bárdolatlan, durva ember.

Önged: enged. Öngedetlen. (Kfsz.)

Örökfal: a falunak a mező felőli védkertjei, és a vetésmezőt az erdőtől elválasztó sánczhányás.

Örözni: őrizni.

Összedollik, ésszedollik: összetorhad, összedohollik.

Összeöklöm: ésszeöklöm: két öklöm együtt; ésszemarkok: a két markom együtt. Akkora mind az ésszeöklöm vagy mind a két ésszemarkom.

Összesollik, esszesollik: összetorhad, össze-

senyved; esszesollik.follik: összeforr, összetekerőzik, összeáll.

Összesunyja: összehuzza, kuczorítja — magát v. egyebet.

Összevétni v. ésszevétni: összetévesztetni.

Ösveny: ösvény.

Özönfa: vízben keménynyé avult fekete fa.

P

Pác: a meghéhelt kendernek a csepünél és szösznél valamennyivel finomabb részecskéje. *Megpáczolni:* ecsetelni.

Paczkona: patkoneza.

Pad, padláda: hosszú keskeny láda, mi egyszer szersmind ülőhelyül is, fejérnémük tartásául is szolgál.

Padmoj, padmaj: pandal. *Padmojt* ás a víz a mart alá. A sírnak padmojja.

Pajmog, pusemog, pusztog: magában evődik, kárpálódik, mondogat. *Pustog a* fülibe: sugdos.

Palánt: a székelv aszszonyok palánt alatt csupán káposztapalántot értnék; másnemű palántnál kimondják:

hagymapalánt, répapalánt. A nagy palánt kész káposzta, a nagy leány kész gazdasszony. (Kmf.)

Pálha: a mit az ingnek a hónya alá varnak fel. (Usz.)

Palicsinta: előhaj választék leányoknál.

Palinkára v. palinkóra: szélnek eresztve, fillengősen venni vállára a zekét. — *Palinkózik,* palangozik, palankál v. palangol: lebeg a szélben.

Pallag: parlag. Pallagon sült pogácsa.

Parázs v. parázs: parázs, zsarátnak.

Paré: játszótér; ki a paréra! = parlagtérre.

Pasmag: a kártyázó ifjúságnál egy hasoga-

tott végü fenyőlapoczka, melylyel egymás tenyerébe ütnek játék közben. (Usz.)

Pássadozni: henyén ásitozni. Csak ne legyen olyan nagy kedved a pássadozásra! indulj immán écczér dógodra!

Pataró, fataró: oly him állat, férfi, kakas stb., melynek születés szerint nemző ereje nincs. (Msz.)

Péczék: nyelve, hegye vminek, u. m. szijcsatnak. **Péczkéz:** hegyez.

Péczkéldik: erőlködik valamire ereje s ideje felett; **póczkolódik,** nyáskál.

Pedig-hogy: jó — hogy! — (nem remélt sikernél.)

Pejp: sejp.

Pélénke: hely, pihe. (Hsz.) **Pölönke** v. **pinke.** (Usz.) **Pilinkéz** v. **pilinkél** v. **pilingel** = szállingol — a hópehely.

Pemhedéz: ingyen él, lopja a drága időt a diványon. (Cs.)

Pélieni: perleni. (Hsz.) **Pölleni.** (Usz.)

Pëndér: kondor, pöd-rött; **penderjeges:** összszefonolódott kondor szálainál fogva a felfolyó növény; **penderke** v. **pendergő:** kondor szál.

Pëndikés: inges = gyermek.

Penég, **penét,** **penyét,** **penyég:** pedig. (Homr.)

Penető v. **penete:** ölni hosszú, pálcza vastagságu rudacska, csomóba kötött szalmával végén, melylyel a kenyér sütő nők, — miután vonóval és aszaggal félrevonták a kemenczebeli tüzet, — előbb vízbe mártván, megseprik a kemencze fenekét.

Penyész: penész. (Usz.)

Pepe, **papa:** kenyérkalács. A kenyérből az idén **pepe** lesz: akkor mondják, mikor gyenge termés mutatkozik = becses lesz.

Pepöcsöl: pepecsel, apróskodik. (Usz.)

Perémonda: útravaló.

Perepács v. **gyakrabban:** **parapács:** friss beszédü. (Hsz.) **Pàràpács**

— gyermek. (Usz.) *Perrepáty*. (Kolozsv.)

Përme, përmëte, përmeteg: innen permézik v. permetézik. *Permeg*: permedez — a hódara.

Përmeszteti v. forrolintani p. o. tejet; gerjeszteti — tüzet. *Permesz-tűz*: elevenkedő tűz, melyet mezőn aluvóba hagytak.

Pessedéz: fakadoz — viz.

Pëzsërëg: forrad — bizseregve.

Péstelődzik, péstálódik v. péstálgat: mikor valakit valami sért, de nem mondja ki egyenesen, csak példálózva, hogy mi az, úgy mindazáltal, hogy lehessen érteni. (Usz.) *Péstelődzik*. (Hsz.)

Pestfenék: hely hol szerelmesek, ivók, kártyások szoktak találkozni. Minden hitvány ember nálad tartja a *pestfeneket*: nálad találja magát.

Pëzderjédzik. Szemibe pezderjédzett az esső.

Pëzsz-bűz: perzsbüz

=bűdös szaga égő szőrfélének.

Pikákos: kényes, válogatós. *Pikó*: bohó.

Pikkenni: repedni = fel.

Pila: ügyetlen, félészü — leány.

Pilisznyák: élheterlen gyenge gyermek.

Pill: pillanat. Egy *pillba*: pillanatba. Egy *pirra*: *pillra* = pillanatra.

Pillámlik: gyengén villámlik. *Pillamodik*: pitymallik.

Pillancs: pillangó. (Usz.)

Pilled: pelyhed — le, szét. *Pili*: hely.

Pimpós = a kenyér, mikor az hosszas tartás után megpenészülvén, mintegy szöszforma alakuvá lesz rajta a penész; mondják így is: megpilisznyedett.

Pimpózik: pelyhezik, gyapzik, — a virághullt bimbó, p. o. a barkáé, a csipkeburjáné.

Pintóka: félfertály fele, egy porczió.

Pintyerél: szerfelett vékony fonalat fon.

Pipál: hintálja p. o. orrát a ló.

Pípós: finnyás, kényes. (Usz.)

Pipizál: pepecsel. **Pipizkál:** piszkál.

Pirimókos: magát túlságosan cziczomázó, magáról szépet képzelő. *Né te, be pirimókoson ül ott!*

Pirinkó v. **piránkó:** igen kicsid, paránkó. *Pirinke hó; dara hó; pire, pirike* v. *pislen:* kis csirke. *Piri! piri!* v. *pirike! pirike!* = így hívják elő a csirkéket, tyukokat Hszéken.

Pirisznyédik v. **pilisznyédik:** penészedik.

Pisojog: mosolyog. *Pisolyog mind a vadalma.* Milyen szép pisolygása van. *Uszék havasaján azt teszi: vilámlik.*

Piszonyodni: piszkosodni, penészedni, rozsdásodni. Ez a szilva *megpiszonyodott.*

Piszmota: piszkáló

munka; és: *piszmogó* — ember.

Pisztiricz: kedves ízű gombafaj.

Pitizkál: más dolgában gáncoskodik; némi apró kézi munkával foglalkozóóról is mondják.

Pityögtet v. **tojat** v. **tojtat:** kényeztet — gyermeket. (Usz.)

Pocskondiáz: pocskol, pacskol, piszkol, legyaláz. **Pocskos:** szennyes, piszkos, lueskos.

Póczikálódik: poczkolódik.

Poczita, **puczita,** **radina:** gyermekágyas nőnek vitt ételleli látogatás. *Te hova méssz? En radinába!* (Hsz.) v. *puccitába.* (Usz.)

Poczkos: potrohos, nagyhasu.

Poczok: hasítószegforma, fejsze alaku, lapos hegyű fácska.

Pogánbors: törökbors.

Póka: póla, pólya; *bé-pókálni* — a gyermeket.

Ponk (Usz.) **Pánk.** (Hsz.): pók. Pánkháló.

Pánk magára nem igen dívik, csak pók. *Megmászta a pánk* = teréhbe esett.

Polozsnok: tojás, mit a tojó tyúk alatt hagy-nak, hogy fészktől el ne szokjék.

Pomhadni: dagadni, p. o. a ló lába.

Ponkostor: az osztó-vátának hátulsó hasajójához kötött (L. Tájsz.) pálczaforma gömbölyeg fa, melyhez a leszö-vendő melyékfonal végét szokták kötni. (Usz.)

Pónyálni, bonyálni: p. o. kerten esett rést gyengén fonni bé vesz-ezővel s ágboggal; *fel-pónyálni:* p. o. szakado-zott boeskort rossz mad-zaggal felkötni szükség-ből. (Usz.)

Ponyoró v. poronyó: porhonyó.

Porczolán: porcellán.

Porgolátkapu: vetés-kapu a falvak végein, sok helyen *tanórkapu-nak* is mondják.

Porka hó: egy-két ujjnyi hó, melyen —

midőn ujon esett, czél-szerűbb a vadászat. In-nen *porkászni:* porkán v. friss hónyomon va-dászni.

Pornyálni: legeltetni a juhokkal esti időben; kopár oldalon szede-getni.

Poroncsol: parancsol.

Porongy: a folyók melletti fűzfa forma vesszős bokor, melynek vékony szálaiból apró kézi kosarakat kötnek. (Usz.)

Posz v. peheteg: gombanem.

Poszátolni: sokfelé oszlani. (Usz.)

Posztitni: pusztítani. *Posztia:* pusztia. Menj pusztíába! menj akár-hova! A posztia verjen le. Hasonló ehez: el-ment *Mántovába:* po-kolba.

Potyor: toplicza = oly híg sár, mely — ha rá toppintunk, esiz-mánkra szökik fel. (Usz.)

Pöszelek v. pészlek: gazdasági mű eszköz-

darabjai p. o. szekér v. osztováta pöszelekei. Be hitvány *eképöszelekei* vannak! Te hitvány peszlek! (Usz.)

Pötörke v. pètérke: a szarufának az a be-róvottan kivékonyított vége, melyet a koszorufának számára vésett lyukába állitnak.

Pözme v. pézme: apró száraz ágak. Katrass egy küs pözmét összel (U. és Msz.)

Prozsmitál: feleslőleg vonogatja magát teljesíteni a parancsot.

Prünnyög: a tehénről mondják, midőn bornya után s a bornyuról, midőn anyja után esd; mondják gyermekekről is.

Puczik v. puczék: puczok.

Pufra: ingyen, istennebe (nevébe). De én neked nem adok csak úgy *pufra*, hallod-e?

Puja: gyermek. (Usz. ritkán.)

Pumba: pontba, tüstént. (Usz.)

Purczan: lepurczan: magas helyről leesik. *Lecseppen, lepottyan.*

Putypuruty: fürj, pitypalaty.

Pücsi: borju. Me pücsi, me!

Pülü: pele = egy állat neme, mely a bük-makkon nagyon elszaporodik, elhizik, s husát és zsirját meg szokták enni, (*myoxus glis.*) **Pölhészni:** pelét fogdosni. (Usz.)

R

Rács: ostornyél nagy-
ságu fácska, melynek
egyik végére szagos
hust kötve, folyóba bo-
csátják s erre a vacz-
kokból kibútt rákok a
hust csipkedve megfo-
gatnak. (Usz.)

Rácskotol, rácskál:
rágcsál.

Ragymatol, ragymat,
ratymat: ügyetlenül ra-
kosgat. Ne ragymass
annyit te!

Rajtôja: lajtorja, lét-
ra. (Usz.)

Rakosás: rakodás, pa-
kolás, helyezettetés. *Ra-
kasgatás. Rakolódás.*

Ránkodik: ráng, rán-
dul. Ne ijegess, mert
úgy *megránkodom* belé,
hogy elesem.

Ránkor: elfojtott ha-
rag, (czinemintye.)

Ránkorodik: borzad
— rossz falattól.

Rapcson, rapcsont:
repcsen.

Rátotta: laposan sü-
tött pánkó. A mi tojás-
ból készül: *tojás rátott.*

Réa: reá v. rá; réik:
(Hsz.) réok (Usz.) =
reájok. — Riám, riád,
ria, riánk, riátok, riok.
(Cs.)

Réatanólni: rászokni.

Réabirik: reajut bir-
tokul.

Réahuzintani, réa-
nyirinteni: rávágintani.

Reamereszkedik: rá-
gebbeszkedik, ráképped,
ráképeszkedik.

Réaneszüdik: rává-
gyik — ingerülten.

Réanyügülni: rákötni
mágát nyügnek, bajnak;

rászegődik, rányügiti magát.

Réaszemlélni: ráismerni — figyeléssel.

Rébédözni: ijedezni. (Uesz.)

Rebénczés: jeszke, ijedős.

Rebérnye: a százados előfáról mondják, mely régisége miatt megodvasulván, csak külkérgői maradtak; *nagy rebernye* fa.

Rébzeni: sejteni — rémlőleg; *rébzet:* révézet, rémlet.

Reczeficze: csipkeidomu cziczoma nőknél s leányoknál. (Uesz.)

Reges: énekes — egyházi s népünnepélyek alkalmával. Régi szó; itt ott Udvarhelyszéken ma is hallható. Eljöttek a *regesek:* énekes fiuk, leányok.

Reketés: rekedt hangu.

Renyeködni, renyődni: tünődve aggódni valami rossz miatt; *renyődi:* töprengő. (U.)

Rejtőke: rejtékfiók.

Repdénczél v. repes-

gél: röpdös; *Repingetni* — madárfiut.

Repösöl: repes. Repösölt a szive; s a kis gyermek, mikor az anyja felé terjeszti ki kis kezét, és emelgeti magát. (Uesz.)

Repsedni, lerepsedni: henye módon ülni.

Resta: rosta. (Uesz.)

Rétam, réta réta: rajtam, — ad, — a, rétok. (Uesz.) *rétik* (Homr.) = rajtok.

Reteszt mondott v. vetett a puska: nem sült el.

Retyesz: nem magas, nem is karcsu, sovány, hanem tömött tagokkal alkotott; *retyess* gyermek, nő, marha.

Révészetős: csunya, illetlen magaviseletű; *révészet:* utálság. (Uesz.)

Rezelni: hazudni. Félek rajta, hogy csak *rezelesz*.

Rezes: a pálinka legeleje.

Riczálni: tépni — ránczikálni — a haját valakinek. *Riczálja a*

farát — a szolgáló, mikor szítál. (Usz.)

Ribancz: rongy. Ribanczos. Menj a ribanczba. Ribirongyos.

Riggat: ríkat, böget. A népet megriggatja p. o. a pap érzékeny beszédével.

Rigófüty: a reszelt tésztában levő darabka, melyet a nők ujjokkal a reszelő baloldalához nyomítva formálnak.

Rigojás v. rigoja-bolond: nyugtalan, házsártos férfi, s kivált nő; ijedős és nehezen szoktatható barmokról is mondják. (Usz.)

Rimog: rimázkodólag sír.

Ríp: siritt: nyomit, hatalmasan folytat, erősen rajta van. Jól rípi. Rípjed, ne hadd! Ma jól pofon rippentelek: csaplak, rittyentelek. *Rípi* vagy ropja a tánczot, a ki ügyesen tánczol.

Ríppadoz: idétlenül lármáz, visitva sikoltoz. (Usz.)

Risszenteni: sebesen elszelni.

Rítyi: leány v. tyúk = olyant értenek alatta, minek lába kurta s vastag teste van, v. a mint mondani szokták: testibe habarodott. (Usz.)

Rityi, ricsó. (Hsz.)

Rityolódó, rityálódó: gáncsoskodó.

Ritty: ostorcsattanás; *rittyeg:* csattog; *rittyenteni:* ostorral nagyot csattintani, pofon rittyenteni kézzel. Ritytyegteti magát: tánczolva egy helyben lógatja magát.

Rizámodni: ha valaki hirtelen megijed némi nem vélt okból s mintegy borzadás futja el tagjait, mondják: *megrizámodott.* Megrizámodtak a lovak: hirtelen megijedtek.

Rivulni: ríni. Anynyit ne rivujj te! *Rióka:* siró gyerek.

Robog: zuhanva dörog. Robogós: zuhanós.

Rocskol, röcsköl v.

rücsköl: összegyűrni papíroskötést stb., *röcskölődni*: gyuródni, ettől: *röcsök*: redő, rögecs, innen: *röcskit kivenni*.

Ródalni: rovólag vagdalni; így rearódalni: ráverni. Ródaló fésze.

Rogy: gát robogója alatti mélység, p. o. a rogyban fereszteni a lovakat. (Marosvásárhely.)

Rogya: ragya; (Hsz. és Usz.) *rotya*. (Cs.) *Rogyog*: ragyog.

Rokkan: összébb ereszkedik. Megrokkant a szénabugja, az asztag. *Ugy elrokkantam vót*: álomba merültem volt.

Rókon: rokon. Az én rókonom.

Róllam, — ad, — a, *róllik*. (Hsz.) *riollik*. (Cs.)

Romázni: földbehajtot játszani — kurta hegyes gyakával.

Rongya: minden mosónemű általában, még a ma készült fejérenemű

is; *rongyás*: fejérenemű áruló.

Rostika: rongy, foszladék. *Rostollik*, *rostikázik*: foszladozik.

Roszrügy: rossz gyerek.

Rököl: sir, nem szipogva, hanem szünetesen böggve. Annyit ne rököjj!

Rökönyödik: rothadásosan eltorzul a fa, faedény, stb.

Röstölő v. porsoló: egyfülű csészécske.

Röv, rövebb: rövid, rövidebb. (Cs. és Usz. havasalján.)

Ruhavásár, czérnavásár v. leányvásár: mikor a sokadalmi napok közé vasárnap esik.

Rözsnyicze malom: kézi malom, és: kásatoró malom; pusztá építetlen malmot is mondanak így. — Oláh eredetű szó. (Usz.)

Rühölődni: surlódni, fészkelődni, nyugtalanul valakin csüngeni. Még rühölődhetnél-e?

S

Sájára — lépni, dolgozni: későre lassan.

Sajdul: sirül alattomban. Mellém sajúdula.

Salapi, salapoló: vmibe nagy sürgölődve járó, vmit megnyugvás nélkül untalan üző.

Sandalogni: halk s lassu léptekkel v. sunyonyogva menni az úton. (Usz.) Sandarolni.

Sánta-arasz: előarasz.

Sántos: csengetyü v. öntött pergő. (Usz. felvidéken.)

Sarangos: sarjangos, jövéses — fatörzs.

Sárczi: vékony, sovány mint az agár.

Sárig v. sárog: sárga.

Sallat v. sollat: kényszerítve vallat, nyilat-

kozatra erőtet; zsarlat. Ne sollass annyit!

Sármántyú: sármánkó.

Sarvalás: összeeresztése rézsutosan két deszka szélének. Sarvalatlan maradt.

Sarvalt: gyalult — káposzta.

Sáspis, sáspi = áspis. Te sáspis teremtés!

Sasulni, sassudni: elebbedni, lankadni.

Sátoros-kert: előbb tövissel, azután feljül szalmával fődött, vesszőből font kert. (Usz.) Lészás kert. (Msz.)

Savanyó: savanyu.

Savószemü: igen világos — kékszemü. (Usz.)

Sébegni: sebesen beszélni.

Sébest, sebtén v. sebtibe: sebesen.

Sejmék: ingoványos, mocsáros hely, hová nem közeledhetni veszély nélkül. (Usz.)

Sékóra huzni: kérdőre vonni.

Sélét: serét, srét.

Sémérédik: kékül — bőr, kozszosulva, élesülve lesírul.

Sémmiléttenképpen: semmiképen.

Sémminébe: semmi kép — se jó. (Usz.)

Sérditni: megserényitni; ma bizony megserditlek, ha még ámo lyogsz.

Serége: seregély; *serégék:* seregélyek, stb.

Sérés v. sérüs: szerzett, sérültes — fonal.

Sérkeleves: zsemlekása leves.

Sérpétél: szorgolódik, ratymat. Sérpítél, szérpétél.

Sérszik v. sebzik — föl, sértődik, sérüdik. (Hsz.) **Siérszik:** fáj. (Hétf.)

Sérszik: sert kap, sérülődik — czérna.

Sétár: sajtár.

Sied v. sijd: sülyed. Siedj el! (átkozódás.) Siedjek el ebbe helybe, ha nem úgy van!

Siffenteni: csisszenteni — lábával.

Sifletni: elé s hátra vislatni.

Sijanni: sírni, visitni; *sianva:* riadva.

Siját v. séját: saját. (Usz.)

Sijátság: erdőtlen si ma föld, rónaság. (Usz.)

Sikajos: sikos — út.

Sikitt v. sikál: simit — tapasztáskor.

Sikkan: csuszszan.

Sikkattyu: egy kis gép az osztovátában, a melybe helyezett csigákba a nyüstöt tartó kötelecskéket akasztják. (Usz.)

Sikla: ló csuklója. Körme siklája: a csukló feletti két kis körme az állatnak.

Sikóttyu: az ekeágas orrát a tézsolával összefoglaló, két vé-

gén szeggel ellátott két darabka fa. (Usz.)

Silák: gyengén pislogó tűz.

Siláp: villáncs. *Silápol:* villáncsol v. csak csillámpol, csillámlik. (Usz.)

Simójodik: simul: simulódik — hozzá.

Simójogni v. somójogni v. sompojogni: hízelve járni körül.

Simulni: takarodni. Simulj innen!

Sinkopál: sompordál, hizeleg.

Sinnyedeg, senyedeg: rüh. Megsinnyedegesedett.

Sipitt: sipáncodik, panaszol, p. o. a sugori fukar.

Siránk: siró — gyermek v. öreg.

Siringelni v. siringeni v. siringőzni: forogni, örvényzeni. *Siringetni:* keringetni. *Siringő v. sirittő:* vízforgó, keringő, örvény.

Siringézik v. surungozik: surrog — el a füle mellett.

Siritt v. seritt: sü-

rög, forgolódik. Sirítsd Jankó! Sirítsd azt az ekét. Ugy megsiritlek egy fával.

Sirülködik v. sirülközik: osonkodik, surankodik — el, ki; innen: *körülsirülködni:* körülötte sürögni — simánkodva.

Sisérég: p. o. a vasas kerék esős időben apró kövecses fővénynyel töltött úton mentében.

Sivadoz: riadoz, ripadoz.

Sivat: sivitozás. *Sivol,* zsibol: zsanál, cseveg. A verebek összegyűlve sivolnak v. zsibolnak.

Sod: kemencze Tedd a *sodba:* a kemencze alá. *Sodláb:* kemenczeláb. *Sodódal:* tűzhely oldala, hol a tűz ég. Olyan feteke, mind a *sodódal*. (Közm.)

Sodros: pödrött, sodrottos; és: vizsodros.

Sodrós: sodró erejű.

Sőe: sógor, sú. (Csángó.)

Sohujt: sehol. (Cs.)
Sohult. (Hsz.) **Suhutt.**
(Kfsz.)

Sójtani: ütni, sulytani. **Sójtós:** sulyos ütésü.

Sokadozni: zsanálni. Ne sokadozzatok anynyit, hallgassatok!

Soksző v. sokszé': sokszor. (Usz.)

Sollani, follani: akárhogy összeformni, rosszul formni — törött csont, v. letört oltovány.

Solló: sarló.

Sompordi: nagyku-nyorálva, sompolyogva kéregető. Addig *sompordált* rajtam, hogy csak odaadám.

Sonyorog: sanyarog; *sonyoru:* sanyaru; sonyorán.

Soros pálinka: erős pálinka, mert csak az ilyennek van *sora*, azaz: a pohárban felmenő gyöngye.

Sork: sark. *Sorkantyú. Sorkolat* kenyér v. sajt: sarokról kerekítve szelt darab.

Sorzik, sorodzik; gyöngyözik, a szeszes higadék.

Sósdí: sóska. Ló-sósdí.

Sovájos v. suvadós — homokoldal, iszap, stb.

Sovállik: fejlík, so-várlódik — mogyoró v. dió a tokjából. So-váljunk diót.

Suditni, megsuditni: megsajditni. Mikor valaki fejszével vagy bottal az ütést nem találja s a kezét meg-rugja, megsajditja: ezt az Udvarhelyszéki így mondja: *megsuditja*, a Háromszéki: *megsujtja*.

Súgó: hol az egy bizonyos távolságig mélyebb s lassabban folyó víz oly helyre ér, hol a kövek szinte kiténnek a fenékről s átgázolhatni lábbal; vizzuhatag, vízsekély. Menj keresztül a súgón.

Suharcz: sovány, hal-mokon levő megkórósult parlag; asszu ron-

csolékos puszta erdei hely.

Suhogó v. sűgó: je-lent kopasz v. elkülö-nített dolgot. Tiszta csupa *suhogó* vízzel él; *sűgó* v. *suhogó* szalma — v. kóréval, = kóró-val tartja a marhát.

Suhonczár: karesu, magas termetű ifju. (Usz.)

Suj: sűly. A sűj egyen meg!

Sujlik: sűlylik = ne-hezedik.

Sullódik: surlódik. Hezza sullódott.

Sunyni: magát meg-húzni, lelapulni. A nyúl megsunya magát.

Sunyász: alattomos, sunyi. Sunnyaszkodni.

Supákolni: páholni.

Supál: megver, meg-kefél. Supátol.

Supogató: cséplő.

Surdé v. surgyé: derekalj helyett hasz-nált szalmazsák; *dusza*. (Usz.)

Surintani: sikkasz-tani. Egy forintom vót s azt is elsurintotta.

Surran-furran: illan-villan, hókusz-pókusz módra.

Suttanni: suhanni, sudámlani. Meg se sut-tant a csizmája, úgy ment át a hidon.

Sutu: kemencze al-ja. Bujj bé a sutuba v. sutba. (Homr.) H-széken a *pest alá*. U-széken: a *gócz alá*.

Suvadj meg: gebedj, dögölj meg. *Suvadjon:* egymásra menjen; pl.: hadd suvadjon az a munka.

Suválni: diót zöld hé-jából kibontani. (Homr.)

Suvasztani: sűjtani — főbe.

Sűfüte: sok készü-lődés, kefélődés. *Sűfü-töl*ni v. *sifitelni:* su-rolni, kefélni, cseszegni.

Sűllen, megsűllen: a tűzhöz visszatett meg-kevert puliszka. *Sűl-lenteni:* szelet eresz-teni — hang nélkül. Deák sűdő sűllentő, (gunymondat a tanu-lókra). *Sűllög:* süledez,

p. o. a viz, mikor a forrás előtt némi sirás forma hangot ad az üstben.

Sűrülködik: férkezik. (Cs.)

Sütkölödni v. sütkő-
részni: sütni untalan.

Sütkörélni: verőfényen süttetni magát.

Süsüte: süsögés =
susogás.

Sz

Szacskálni v. szaki-
esálni: szétaprálni.

Szacskába váglak!

Szád: nyilat, p. o. fa-
zék, barlang, hiu, ke-
menceze száda.

Szádokfa: hársfa,
melynek héjából ta-
vaszszaal kürtöt csinál-
nak.

Sza, sze, p. o. *fuss-
sza, teddsze. Szag, szeg*
— fusszag, ritkábban.

Szaggatni: halálozás-
kor harangozni külön-
külön a harangokkal.

Szaj: vékony jég,
első fagy a vizen.
Szajlik: heged a fagy-
ni kezdő viz. *Bészajzik:*
béjegyedzik vékonyan.

Szájbeli — ökörnek
mondják sok helyen a
hojszást.

Szájkö: szájas, tá-
tott száju.

Szaka: kerék falá-
ból, abroncs rovásból
kitört darabka. Szakát
vetett kerék v. ab-
roncs. Szakája lett a
disznónak — az inye
szélén, ajakán.

Szakadat: szünet, p.
o. nincs szakadatja.
Szünetszakadatlan itt
regnál rajtam ez a
gyermek.

Szakadék: legkar-
csubb hosszú darázs-
faj. Megmarta a sza-
kadék.

Szakadkozik: fárad-
ság v. betegeskedés
által elgyengül, fogyo-
gat.

Szakáj v. szaka: ro-
vaték az abroncsan.
Vágj szakát neki.

Szálka: elvékonyult.
Be szálka tested van.
Ugyan szálka ember.

Szalvalni: szalulni,
hornyolni.

Szállalódik: késle-
lődve — dolgozik.

Szánasság: szánnal
való járás, kereskedés,
mint: szekeresség. El-
ment szánasságra. (Usz.
felv.)

Száríka: babó, suba.

Szármálódik: szár-
mazik. Nem rég *szármá-
lódott* falunkba, mond-
ják az ujonnan települt-
ről. (Usz.)

Szédett — védett:
rendetlenül szerzett.

Szédő: áruszedő —
nyerészkedés végett.
Rongyszedő.

Szégéje: zugoly, kis
kamara.

Széget: sziget, viz-
kanyarodásnál v. ha-
társzélnél való térszeg-
let.

Szegrejáró: kikapó,
kicsapongó. A gazda
szegrejárócska: kor-
hely. Az asszony *szegre-
járó* v. jó tánczu: fér-

jén kívül más ember
fián is kapó.

Szejke: nehéz italu,
büdös forrás-viz. Szej-
kes — hely v. viz: sa-
létromos, timsós forrás.

Székétlő-szém: p. o.
egy székétlő szemet
sem hagyott.

Székláb: lugzóláb,
lugzó cseber kecskéje.

Szējjs v. szējjes:
széles. *Szējje* hosszátjá-
ba: széle mentire végig.

Szeléndők v. szőlén-
dők: szilindek. (U.)

Szellengél: lebeg.

Szellédik: szellőző-
dik.

Szémécsélni: szemet
ellegetni — malacz; és
ember is a főtt bab,
borsó stb. szemeket.

Szémércsegés: sze-
merceses, szemergős-
szemlekéss, fővénysze-
mekkel eltelt, bérakott
tárgy, u. m. fénkő, fő-
venykő, többnemű ércz-
anyakő.

Szémércsél: szemer-
kél, szemenként szede-
get v. válogatva eszik.
(Hsz.) Szömörkél. (Usz.)

Szémérégni: buzogni

— felgyöngyözve, pl. borviz v. szejke.

Szémèrike v. szémèrkefenyő = borsfenyő. Szémèrketuró: fenyőmagos turó.

Szemet: szemét. Szemet-ember.

Szémleltire: mintha szemlélné. Szémleltire közeledett hezza: mint-ha ismerné.

Szémők: nagyszemű, fekete szemhéju. Szémők: szarvasmarha neve.

Szémunczia: elment minden szémuncziástól = úgy elment, hogy egy magva sem maradt. (Usz.) (Oláh származásu szó.) Szelemuncza. (Hsz.)

Szén v. szény: szín. Halálszényt vátott. (Usz.)

Szén-szapora fonás: a falusi leányoknál így menyen végbe: Ha egy házba összegyűlve több fonóleány van, kivesznek a tűzből egy izzótűzet, s teszik a tűz eleibe. Elkezdí a legidősebb leány, nyújt

egyét, s rendre mindegyik; ezután esmét az idősb kettőt s rendre mindegyik s így tovább hármát, négyet stb. s a melyik leány nyújtása alatt az izzó szén elhalt, annak büntetésül a szeretejét ki kell kiáltani, a kisebbeknek pedig a szék alatt átalbúni.

Szénétálni, esszeszenetálni: tukmálni.

Szénteni, megszénteni; megsejteni. — Megszéntettem: megsejtettem a dolog titkát. Megszéntette a tolvajt, hogy nyomozódni kezdtek utána.

Szépögetni: pl. serést megszépögetni — meghizlalni. (Usz.)

Szép-szérént v. jószérént: szép szerével.

Széplet: matat portékák közt zeklet, szeleskedik.

Szérétén-széjjel v. szertédenszerte: szerteszt. (Hesz.) Szérétén-széjjel. (Usz.) Szértibe: szanaszt.

Széríbe futó: bika alá való. (Uusz.)

Szérítettéve: szerítettve.

Szérnyü: szörnyü.

Szészélődik: gerjedez.

Szészpételni v. szépetelni, v. széspételödni: rakosgatni — motyókat, nagy készülődéssel tenni valamit.

Szétém, v. uszékiesen: szötöm: morzsa, szemer. Egy szétémnyi sár, por.

Szídd ki az arcodat: fúdd ki.

Szigonyos: szikányos, záklás szélü — kenyér, mely bele és feneke között nyomult, tippant, vagy szalonnásan sült.

Szík: szék, pl. tojás *szíkja*; a káposzta szíkját inkább *szikának* nevezik, az oldalezikákat *ceirának* hívják.

Szilakolni: aprálni — szét szilakba vagdalni; *szilánkodik* v. *szilánkozik*: aprul, vékonyul — el. *Sziláncsolni* v. szilángolni: szétfosztani szilokba.

Szilánkos: szíjas — fa.

Szilányodni: vékonyodni, silányodni.

Szilimány, szilimák: szikár, hitvány, vékony; élehetetlen.

Szilony: hasogatott apró porongy vessző, mivel az abroncsot összekötik. (Uusz.)

Szimirkál: matat, keresgél, pl. a tyúk a szemétdombon.

Szimmantani: büzőlinteni. Egyet rajta *szimmantott*. *Szimmantom*, hát olyan bűdös, hogy...

Színajj v. szín: kocsiszín, fészter, árnyék, árnyékalja.

Szinkóczi: ibolya.

Szinteg, szintég: szinte.

Színül: színleg, ürügyösen — tenni; és: *szénire* (szényire v. szénire) nem fonákul öltetni.

Szinültig, szinyártig: szinig tele — töltetni. (Uusz.)

Szíp: szív, mar. **A ganár** — himlúd — megszíp.

Szipirtyó: elaggott, vén, szipa. (Uusz.)

Sziringozik: preczkelődik, parisztozik — víz lezuhanáskor.

Szirkotálni: bizgetni, bolygatni — tüzet.

Sziváj, szikáj: szívós, ragadós.

Szivalkodik: szikkad, keményülni kezd — a sár.

Szódara — szófia beszéd: találmány, költött, gyártott hirbeszéd.

Szodé: mohón evő, kapsi, kapdánesi. Ugyan nagy szodésággal vagy el. — Ne egyél oly szodén v. szodé módra. Szodéskodik fejérnép körül.

Szokatlankodik: tapasztalatlankodik, féretlenkedik, vadaskodik.

Szokotál: számít. *Fel-szokotálom*, mennyi kell érte.

Szomoján: panaszhangon, szomorán.

Szonnyadni: konynyadni — fű szárazsággal.

Szonnyulni, szonnyu: szomjulni, szomju.

Szonnyan vótam egész nap.

Szopacsol: szopogál.

Szorogni: valamivel sietni.

Szorong: szorító fa. (Uusz.)

Szortyos: szipókás, szipogó, taknyos.

Szöm: szem. Mind *szömlő-szömig* vagy *szö-mötlő-szömig* megöszí a cserösnyét. *Szömtő'-szömbé:* szemtől-szembe. (Kfsz.)

Szömérem-szó: eze-mérmet sértő szó. (U.)

Szönye: hamuszin szörü bárány, mely sem fekete, sem fehér.

Szörös füge: egres, köszméte.

Szörre-szörre: felváltólág. (Uusz.)

Szöszpök: a fonó asz-szonyok — hogy nyálok gyűljön, egy kevés ösz-szecsombolyított szörszálat a szájokban csombolygatnak.

Szulák: fű neve, és: fulánk. A *méh* a kezembe eresztette a szulákját.

Szúlfű: fű, melylyel

sötét — vöröset festenek.

Szunyál: szunnyákol.
Szunyi: aluszékony, szunyáta, szunyita.

Szupojkó v. szupujkó: tojásdadon hegyesülő, karsuan elvékonyuló. *Szupujkó betüköt vet.*

Szuráta: leány-ját v. drusza. (Uszéken ritkán.)

Szuszma, szuszmota, szuszimuszi; aluszékony munka, mely közben a munkás, mint álom közben — szuszmotol szuszmotolódik. Ne szuszmotálj!

Szöszmet v. szöszmöte: giz-gaz fonal, v. szösz hulladék. *Szöszmö-*

tölődik: álmosan alig kél fel, alig halad dolgával.

Szötemény: szövet, kelme.

Szöttes: szötnemű, háziszőtt. *Szövül:* szövődik — le. (Hétf.)

Szürkönyet v. alkonyat: szürkület.

Szürmölni v. szüröcsölni.

Szűrönkél: vékonyan csorog, csoronkál, csoronkázik, vékonyan szűrőget.

Szűrű: szériü.

Szűszögni: szivárkozni szűszörgő hanggal.

Szüvell: szeret. Soha sem tudám azt az embert *szüvelleni*. *Szüvesztés:* bátortalankodás; ellenében: *szűnyerés*.

T

Tacskó: poronty, kölyök.

Tácsó, tátombák: tá-
tott száju, együgyü.
Tácsog: szájtátva bá-
mészkodik, ámolyog.

Tagbaszakadt: teljes
idomos természetü.

Táhát: tehát. (Usz.)

Tajak, tajk: hitvány,
tatar, tojmák, elrom-
lott, elitult-fitult. *Meg-
tajkolni*, megtatarozni:
valaminek hiányát ki-
igazitni. Eltajkult a
kézmű — eszköz. Ne
fogd azt a lapátot olyan
tajk módra!

Tajdok: hitvány, ta-
tar.

Tákos: ták-ember, ha-
szontalan, erélytelen —
a *ták*-ról véve, mely je-
lent csizma- v. bocskor-
talpbélést, szakadt bőr-

darabot. Nem leszek
senki tákja. **Tákszer:**
tatar portéka.

Takulni: takarodni
— el, szem elől; innen
takulj!: lódulj, taka-
rodj!

Talabor: kis vállu-
forma fa, melyet kerék-
kötő láncz helyett lejtő-
kőn a kerék fala alá he-
lyeznek, hogy megkimél-
jék azt a koráni elvá-
sástól.

Tálas: pohárszék,
edénytartó.

**Támbálódik, támbás-
kodik:** kapaszkodik,
hogy felálljon, nagy ne-
hezen tesz vmit. Feltám-
báskodott a beteg.

Tamplom, taplom,
teplom, támpolony:
templom. Menyek a
támpolomba (Usz.Hétf.)

Tanál: pászol. Jól tanál neki. Jól egybetanálnak. Jelenti ezt is: megtörténhetik: el tanálja veszteni.

Tanól: tanul. Tanoló gyermek.

Tanórkapu: vetéskapu a falvak végén; mondják *porgoláczkapunak* is.

Tantalogni, tantogni: mélázva bandalogva jár-kálni. *Tantali:* mélázva magát — felejtő.

Tanyitt: tanít.

Tapota: elé s hátra járás-kelés — házban. Tapotálni.

Tapsi füles: így nevezik némelyek a nyulat Csikban.

Taraczk: vassalak. (Tkón.)

Taré: taraj. Kakas-taré.

Tarhutt: torhadt — széna.

Tariskó: kis tarisnya.

Tartozatlanul: tartózkodás nélkül. Ha megharagitassz, tartozatlanul agyonütlek!

Táss: társ.

Tataló: teljes ügyefogyott.

Tatar ember: a kinek kezén minden elromlik, v. a ki ferde bánásu, rossz erkölcsű. *Tatar szerző:* rossz eszköz.

Tátó, tátondi: tatógó, gyáva, táté, tácsó.

Tavaszfélt: tavasz táján.

Távó'ról: távolról. (Usz.)

Té: téj; *tekút:* téjkút; *verté:* vert téj.

Téboju: tébolygó, tébolyodott.

Tehen: tehény.

Tejesleg: teljességgel.

Tekerés: tekervényes — beszédű, lelkű. Tekeres — facsaros.

Tekervény: madár neme. (Usz. és Hsz.)

Teli: teletölt. *Teli van suvadt magyaróval:* büszke semmire. (Km.)

Telenesteli: csordultig.

Télléget: teddegél, s így: *elleget, velleget.*

Téltul: imigy-amugy, imitt-amott. *Téltulozni:* téltul tenni — imigy-amugy.

Temhetetlen: Temén-

telen. Temhetetlen sok marhája van.

Tömlecz: tömlöcz.

(Hsz.) *Tömlecz.* (Usz.)

Temonda: költött hír, hazugságnak elébbadása, s elébbadója; innen: *temondálni.* Temonda-fészek: pletyka.

Témpe: térpe: törpe.

Tempó: timpó: fogás.

Ténférég: fénfereg.

Teped: vmibe beléragad, — belémarad, tapad.

Tépég: úgy mozog, hogy a dolgának nincs láttatja. *Tipég-topog,* mind a tojó récze.

Tépélák: ügyetlen, rosznövési, és: kapezabocskor. Látszik, hogy tavaszodik, met az úton. elhánták a tepelákat.

Tépélődni: forgódni.

Tepesz: tapasz. Anynyi a virág ezen a fán, mind a tepesz. (Usz.)

Tepe-tupa: ügyetlen járása.

Tepsedni: tespedni, szétnyulni. *Tepsen:* úgy eltepsent, mind a béka.

Tépzelődik: Ugyan

tepzelődik = szorgosan rakja magára öltönyeit.

Térdépél, térdépél v. térgyépél: térdel.

Téréfa: tréfa. (Kfsz.)

Tereperél, tereturál: értelem nélkül mindent összebeszél.

Terittézik: terjegeti magát; innen: leterittézik: földre heveredik.

Térönget: téreget. (Kfsz.)

Térül-férül: térül-for-dul.

Téstkötése: testalkat; innen: *jó kötésű teste* vagyon. *Jó kötésű marha.*

Tetén: agyba — ütni. Ma tetén sujtalak.

Tetéz véka: Tetéz = tetézett vékát kapnak a cséplők.

Tetős-teteje: éppen a tetős-tetejibe állott.

Tibéjédik v. tébojodik, **tibéjég:** bódul — tyúk stb.

Tidó: mécses, egy száraz, vékony meggyújtott nyirfából v. pozdorjából. (Erdv.)

Tilibógyi: ügyetlen, féleszü.

Timény: tömjén.

Tincselni: tincsenként szedegetni; kender tincselni. (Hsz.)
Tincselődni: sanyarán dolgozni. (Usz.)

Tincs-föld: kis hasáb föld.

Tinó-binó: apró marha.

Tinótorty: gomba neve.

Tiponyó, tipos, tipadt: tippanós, téstádad, pl. a kenyér, ha nincs tökéletesen megsülve s kevésbé ragadósan, csirizesen marad: mondják a sárról is. **Tiponyodik:** téstásul.

Tiria: terjék, mákony. A gyermek ha nem alszik, adj neki tiriát!

Tó: tova. Állj tó, menj tó. (Tkó.)

Tojadék: vizturalék, zákány csomag. **Tojni:** tolni, taszítani.

Tollázni, megtollászni: megtépni, megverni.

Tolló: tarló; **tollózni:** tarlózni, böngészni.

Tongyó, tonyhó: tu-

nya, rest, hanyag fejjér-nép.

Tonya: kis kövér fejjér-nép, és: tócsa, álló víz. (Erdv.)

Topicskál v. tapicskál sárban v. szárazon is.

Topol, topoczol; tapos, potyol.

Topócsos v. topótyos: tapadozott.

Topp: egy toppot sem menyek = egy tapodtat sem.

Torbékol, toborékol: bugyborékol — pipe a vízben.

Torha, torhonyó v. torhány: torhadt; *torhány ember:* tunya. **Torha fa:** lágy anyagu.

Tornáncz: tornác. (Usz.)

Torty: buggyanós része a bőre szabott ruhának; *tortyos* nadrág. *Eltortyosodott* = elhagyta, elhanyagolta magát. *Tortyan:* buggyan — vízbe göbbögtetett vászon. *Tortyollik:* bugyoglik; *tor-tyong:* tátong — örvény. *Tirtyeg-tortyog,*

mint a vén ember;
torty ember.

Tót-lant pléhből való
bolti kolomp a marhák
nyakán. (Usz.)

Tót-répa: árticsóka,
csicsóka répa. (Msz.)

Tovonnat tovonnet:
tova onnet. *Tova:* mint-
egy, körülbelül. *Tova*
husz-huszonötöt kapott
a fenekire.

Trókis: pereszlen.

Tudnivalóst: tudni-
valóképpen.

Tujántul: tulján v.
kelletin feljül. (Usz.)

Tulu: tollu. *Tolv:* nem
jár, hanem jár: tolvat,
tolvas, eltolvasodott.
Tolvat fosztottam =
tollut téptem.

Tunya neki: kitelik
tőle v. könnyű neki,
számba sem veszi, nem
is alítja. *Tunya* a nagy
gazdának nagy asztagot
rakni.

Turzik v. turosodik
— a seb. Megturosodott
a ló háta, mert talám
sokan ülték, s a köz-
mondás szerint: *közös*
lónak turos a háta.

Tusakolni, v. tusolni

— fegyvertussal, *tus-
kolni.*

Tusz: zuvat, vita, és:
hasonmása valaminek.
Tusszát fizetem; vissza-
tuszolom. *Tusználni:* zu-
vatolni, tudakozódni,
pletykálni. Mondják
még: *tusszogatni.* —
Mind azt tusszogatják,
hogy...

Többég: többé.

Többesleg: a mi
nincs egyesleg.

Többünnet, többüve,
többünt: több helyről,
több helyre, több helyt.

Töcsek v. tökencs:
törpe, csökevész — em-
ber.

Töcsköl: döböcsköl.

Tőérő: tűnyi értékű,
pl. egy tőérőt se lopott.

Tőked: akad, furódik
— hegyével belé; innen:
tőkeszt; tőkedez. Belé-
tőkedni: kötölődni vki-
be.

Töksi: tökfilkó, buksi.

Tőleg: tövinél fogva,
alaposan.

Tömés: folyóvíz ál-
tal a partjain álló élő-
fák gyökerei közé gyu-
ródott ágbogak alatti

mélység. A tömésben lakik a hal.

Tömhöl v. **dömhöl** v. **dömzsöl**: töm, gyúr.

Töngör: tenger. (Uesz.)

Töngörög: höngörög, gurul. (Uesz.)

Töngöj: tengely. (Uesz.)

Töp: köp. Letöpte.

Töpöri: összeszáradt testü.

Töpröndi: töprenkedő. (Uesz.)

Törmelék: gabona-roncsalék, törek.

Törmölni: morzsolni, eddegélni. **Törmölék**: uti pogácsa.

Törnyös: turos fejü, és: semmirekellő.

Törzselék: izék, száraz aprólék. (L. törmélék.)

Tösleg v. **tövesleg**: tövestül, tövével.

Tösténtésen: a tösténtnek legrögtönibb értelme.

Töstül v. **tösön**: tövével együtt; töst-töböl: merő-tövestől, egész tövigből.

Tőt mult: pl. azóta, bizonyos időköz után a tárgy elhallgatott, bizonyos ideig nem lendült. Azóta *tőt-mult* az idő, s egyszer aztán...

Töveszteni: tövéből kifeszíteni.

Tözölni: tüzdelni.

Tövös: répa. (Homr.)

Tügyes: a fejsze és hasítószeg éliről mondják, mikor hirtelen összeköszörülnek v. faragják s e miatt az élin feljül mintegy martja marad, — mondják a tű éliről is. (Uesz.)

Tündörögni: villogni.

Tür mellé!: a mely *ökör* nem türi, hogy a szarvát megfogják, hanem önkényt a járom mellé áll, annak szokták mondani, mikor be akarják fogni; = átvitt értelemben a *háborgó házasoknak* is. (Uesz.)

Tüs: tövis, tüske. (Tkó.)

Tüszej: tüzhely. (Uesz.)

U

Ucsu: ocsú, gabona alja.

Ucsuodik: ócsudik.

Uddég: úgy de. *Uddég* hát az igaz?

Udor, odor: csűrben buza és takarmány tartó hely földtől fel a koszorufáig. Ha istálló van a csűr alatt, az a feletti fedélüreg neve: pajta-féle.

Ugri: fürge kis ember.

Ugyancsak ? : ugyan-e hát?

Ugyanvalóst: ugyanvalójában, még inkább; pl. ha valaki, *ő ugyanvalóst* kitett magáért.

Ungat: érthetetlenül nyünnyög magában s nem felel tisztán a kérdésre. (Usz.)

Unnyan: olyan; *inynyen:* ilyen. (Tkó.)

Unszolkodik: kénytelenkedik.

Unszolog: v. unszorog: kényszerig.

Urusság: orvosság.
Urusember : orvos.
Marhaurusos, dühü-
urusos.

Usdi: = osonj, fuss!

Utaján, legutaján: utól, legutól.

Utczabüttü: utczavég.

Utkelő: az a hely, melyre út nyilik. *Nagy-út-átalkelőbe:* azon földdek lábján, melyeket az országút derékba metsz.

Utcsat: utcsap; pl. az a fogadó épen *utcsatjába* esik. (Homr.)

Utczaszömbé: ház-sorba az utcán végig.

Utókelet: utóáru, vásár utolja.

Utószedet: utóján
szedett gyümölcs.

Utózni: utóljára hagy-
ni — ütést v. vitelt a
kártyában.

Út válamatja: vá-
laszút torkolatja; az a
tájék, hol az út el-
ágaz.

Uzsokál, uzsukál:
kéreget, az emberek
nyakán van = *regnál*:
czigány — alamizs-
náért, gyermek a szü-
lőinél vmiért alkalmat-
lankodik. Annyit ne
uzsukálj! Rajtam ne
regnálj.

Üdő: jelent eszten-
dőt is, mint: *ezelőtt két
üdővel. Az üdön:* az
idén = ebben az évben.

Ülemér: megült mé-
reg állatok tölgye da-
gadásában. *Üleméres
juh.*

Üvecs: két éves fe-
kete bárány. (Cs.) *Kir-
lán.* (Hsz.)

Üz: bűz, illat. *Üzöl-
ni, megüzölni:* virágot
megszagolni. *Üzöldsze
meg!* Jó üzü a rózsa.

Üzi az eszit: fitog-
tatja, — ügyetlenke-
dik.

V

Vacskolni v. **vacs-**
kotolni: összenyomod-
ni — pocsolni a leves
gyümölcsöt.

Vaczkondozni vagy
viczkáندozni; így is:
vaczkondani, **viczkán-**
dani.

Vaczogni: p. o. a
tyukok, ha róka v. gö-
rény zaklatja és mi-
kor a gyermeket vki
csiklandva kaczagtat-
ja, olykor így intik:
ne vaczogtasd azt a
gyermeket.

Vadaskodik: szokat-
lankodik.

Vadka: haszontalan
maradék a pálinka na-
gyoláskor.

Vadolni: utána jár-
ni. Ezt a leányt nem
igen vadolják a legé-
nyek. (Usz.)

Vaégy, vajegy: vagy-
egy, néhány: *vaj ecczer:*
néha. Ne részegeskedj
örökké, vaj-egyszer a
viz és megjárna. *Vaj-*
hogy: akárhogy; *vaj-*
mint: akármint.

Vajnok, vojnok: vak-
szeme embernek. Dör-
zsöld meg itt a vaj-
nokomot.

Vakhoncsok: vakon-
dok, és: vakondok tu-
rása.

Vakisa: fekete szem-
körü fehér juh; innen
mondják *vakisa* szemü-
nek a kecske, bika,
ökör, tehén, sőt nagy
fekete szemü, szem-
öldökü, de fehér bőrű
embert is. *Szemők.*

Vakjos: rövid látó,
vaksi. *Vaksipila:*

ügyetlen, ki jó szemmel is rosszul lát.

Vállaközös: széles vállu, vállas. *Vállfokon:* vállahegyén, válltőn — ütni. *Vállintani:* vállat vonítani, és: vállal emelinteni.

Vánszori: beteges.

Vanyalittani: hirtelen készíteni vmit, pl. ha egy szegényebb gazda némi díbdáb keretelést készített, mondják: *vanyalított*. Így a gazdasszonyok is mondják: egy kűs vacsorát vanyalítottak. (Usz.)

Vanyiga: gyáva, gyenge, mint a venyige.

Vápakotyás v. vápahupás: hol dombos, hol gödrös változatosságu — helyek; *Hápahupás* is.

Varizsálni, harizsálni, habargatni: tüzet szénszítóval megvázdozni, hogy jobban égjen; *elhabargatni*.

Vasaló: téglázó réz; szabók téglázó vasa.

Vaska, vaskó, vaska-

kés: nyeletlen kés. **Péndi kés** is.

Vasmag v. vasmat v. vasmati: erős, köpczös. — *Vaskár* is.

Vasszar: vas-salak.

Vasszér: vasnemű.

Vaszok: jelenti az állatok tanyáját, fekvő, buvó helyét, kutyák hálóhelyét, (vaszkot vájt: ásott magának a szalma tövibe), a puskavessző helyét, a hidlás-gerenda odrát (fáncz), mibe a hidlásfák végei belefeküsznek; szekérben lajtorjaáll fekvése helyét a párnafán; valamely szerelmes v. gonosztevő tartózkodási v. mulató helyét, szállását; innen: *vaszkába* siet, *belétalál* (illik) a *vaszkába*, *jól találja vaszkán magát*. A nyulat *vaszkán* löni. *Vaszkolni:* vaszkán igazítani — sertés.

Vaszora: tehénnek nemirésze.

Vátahota: zuvat, szófia beszéd; és: kétes, bizonytalan. *Vátahota*

dalog: kétséges eredményü.

Vátig v. váltig: alkalmasint, jórészt, csaknem, szintén. *Vátig olyan:* nem éppen, de kevés híján akkora és olyan valami. (Uisz.)

Vát, vált, és: hajlékony, pl. *jól vát* a hangja; nem vát a hangja: félhangon énekel; összeváttnak: egy hangon énekelnek — és: összebeszélnek, egy huron pendülnek.

Vátott: szinehagyott, elszigorodott. Milyen vátott vagy!

Vé, vém, véd: vevé, vevém, vevéd; *vők:* vevők; *véték:* vevétek. Igy: té, tém, téd, tők, téték, ték: tevém, tevéd, tevé, tevők sat. *Ténk:* tevénk stb.

Végésleg: vég számra. **Végeszakadatlan:** pl. mind tart végeszakadatlan, azaz: soha nem szakad vége. *Végeszakadtával v. végeszakadtán:* végeztén.

Végrejárás: nyomo-

zás; a végirejárás, végrejtás.

Végységkodik: közlekedik, társalkodik — hozzá nem valókkal.

Vekkedéz: félve tart vmitől; erősen vágyik vmely birtok után.

Vekkenni: úgy leasett, hogy ugyan megvekkent.

Vencsén v. venceserlő: malomkerék módjára forduló, fonáltekerő kised gép.

Vendégláb: lábpótló, *Vendégségfia,* torfia: nyalánkságul hozott édfalat.

Venike: venyige.

Véra: gyuladás a szarvasmarha és juh valamely tagján. (Uisz.)

Verítettik: verejtezük, veritékezük.

Verté: vert tej, vajavett savanyu tej.

Vesekedni: vesejkegni: erőlködni.

Vesd el magad: nosza szaladj, iramodj! Ugy fuss, mind az elvetett karika.

Vesdi, vess, v. vers: verseny; pl. vesdit, ves-

dibe v. verset futni vkivel.

Vességetés: hessegetés. Érti a lud a vességetést. (Km.)

Vész: romba fekvő erdő, cziheres-bozótos hely; innen: vészfa v. feküfa; így: málnavész.

Veszelés: csapógát kötés apró vesszők s czövekekből, v. valamely birtok megvédésül a folyó mosása ellen.

Vesződi: türetlenkedő.

Vesztég v. veszteg. Ülj vesztég. (Usz.)

Vesztig, vesztire erőlködni; vesztin v. veszőbe indul, jár. *Vesztibe kerestük:* mint-ha elveszett volna.

Vetekedés; elvetekeedett — a seb; elvete-mült — ember; elháromlott — marha, portéka.

Vétni: tévesztteni, felejteni. *Véti a tréfát:* nem fogja a tréfálózás.

Vetődés: hányt-

vetett sorsu, hányódó vetődő.

Vét-ár: vét-ár; pl. vett árán adni.

Vicscsan: marjul, csikkan.

Viggatni: kedvre élesztteni — fel, pl. játékra viggatni vkit.

Vigyitt: vegyitt = társolog, együtt mulat (férfi és nő). *Nem akarok veled vigyitni.* *Vigyül:* vegyül. (Cs.)

Vihorogni, vihogni: nevetőleg agyarogni, virrogni.

Vikota: szóvita. (Homr.) *Ne vikatálódjatok.* Nem kell olyan nagy vikatát csinált abból a dologból! A házas felek egymással vikatálnak.

Világló: égő mécs, forgács gyertya; ha valamit keresnek, szétv. kinéznek, pozdorját: *világlót* gyujtnak.

Villáncs: éji őrtüz; gyenge tűz; *villáncsol* — a tűz v. gyertyavilág: fel-fellobban.

Villóget: (Usz.) Villóget. (Hsz.) Viddegel.

Vin: vén; vinyebb: vénebb. (Arsz.)

Virgat: gyermeket ríkat, boszont. Miét virgatád meg?

Virgó: két fél közti peres hely, melyet mindkét fél magáénak tart. (Usz.)

Virhuszik: böszül. *Virran:* bösszen reá. A sertés — mikor a kést érezte — nagyot virrant.

Virics: pálinka tisztálaskor az üst fenekén való maradék; úgy márczius vége felé furdalás által kifacsart édes leve a nyirfának.

Virikkélni: virasztani. *Fenvirikkélni* — éjjel.

Virjad v. virnyad: virad.

Virnyó v. viskó: hurubánál s kalibánál valamivel elébb való s közönséges lakóhelynél csekélyebb házikó. (Usz.)

Virrogás: viszongás, zajos élbeállás.

Viszkolódik v. vaszkolódik: fészkelődik.

Viszkota: szeméthely, elhevert szemét; így: *vaszkota* ugyanaz értelmű.

Visszáros: visszás, tekeres, facsaros, pl. *visszáros* fa, mely nehezen és nem egyenesen hasad. (Usz.)

Visszáltni: újra eljáratni — beretvéval. *Visszánóz:* viszonz.

Visztér: elsilányult képü.

Vityálódni, viktáltni: élczes szóváltásokba vegyülni, kötölődve vitázni; legénkedni. Ne *vityálódj* velem.

Vonittóra, vonittósan: nem bogra, hanem egy vonittással oldhatólag — kötni.

Vos: vas; *vosol:* vasal. (Arsz.)

Vőfé: vőfély.

Vüselni: viselni. (Usz.)

Z

Zabtócs: vízzel megforrasztott zabliszt, miből a kiszí készül. (Usz.)

Záhol: üz, kerget; elzáholta a farkas a juhnyáját.

Zajlik: jeced, fagyni kezd a víz.

Zakota: sok mindenféle rendetlenül összehányt butor egy háznál. *Zakatolni:* a butorokat s más eszközöket hányás-vetéssel döntögetve zajt, zörejt csinálni. A kamara teli van zakotával. Innen: *zakota ember:* ki mindig láb alatt van.

Zakotás: hszéki nagyon használt nyári étel, disznóhússal főzve, sok saláta, tárkony, petrezselyem, hagyma-

szár — és kevés csomborddal, tojással és tejföllel feleresztve.

Zándori, zándor ember = minden semmi-ségért ingerkedő, czi-vódó, háborgó. — *Zándorodik:* haragra lobban, mordul. Esszezándorodtak: összevesztek. *Zándorog:* háborog, veszekedik.

Zángor: mészárszék. (Hétf.)

Zavara: kertcsinálásra használt nagy hasábfák. (Usz.)

Zelletség v. zelhetőség: nemzetség, atyafiság, hozzátartozók.

Zene - zuna, zengezunga: zaj, szózaj. *Zengezungástól:* minden portékától.

Zérég: zörög. Még-zérgetém a csontodat.

Zig-zug v. zege-zuga: szik-szák, és: sok hányódó portéka, szakszina.

Zinár: romlott erkölcsű, rossz ember. A gonoszság legfőbb mértékét fejezik ki pedig Uszéken, midőn vkinek ezt mondják: *átal-halál!*: a rosztan meg-átalkodott, más embert mintegy átszegző, gyilkoló szemmel néző, s ördögi gyűlölettel tekintő.*

Zivar: zivatar. (Usz.)

Zoána, zuána, zuhána, ziana: a fagygyáért, zsirjáért kifőzött kövér kecskének megmaradott húsrésze. *Zuhánás* hús. Mennyék a zianára: kifőző helyre.

Zúgat: rebesget — hirt. Erössen zúgatják, hogy stb.

Zuhota: hurutás, náthahurut.

Zunnog; zsibongva dong — a méhek háborgatójok körül, a kézről elhajtott hengergő lapos kő, vagy ostorhegybe — csapóra — kötve elhajtott kő.

Zuvel, zuvatol: pletykál, szót hajt, zúgat hirt. *Zuvat:* utca-hír, pletyka.

Zurbolni, zurubolni, zuburolni: zavarni, gűbülni — vizet.

Zúzolni, össze hurolni, finyelni; innen: összezúzolódik.

Zökken, zokkan: megrokkann, v. *rokul* = lejjebb száll, még pedig esve. *Zökötés:* zökögös — út.

Zöld külü: harkáj neme.

Zürmöl: szelesen havaz.

Zsába v. píp: szárnyasok nyelvbaja.

* E különös alkotásu mellékszó igazi értelmét csak most ismervén meg, nem éppen a maga helyére, ide szúrtam be.

Zsábojogni: nyavalyogni.

Zsámba: sánta; *zsám-bikál:* sántál; *zsámbás* v. *csámpás:* beteges; *zsámbálódik:* nyugtalanodik — fájdalom közt.

Zsandál: sok ember, főleg nők, gyermekek összegyűlve s egymás szavára sem ügyelve, zajongva csevegnek, beszélnek.

Zséje: három, négy darab deszkából v. tutajgerendából készült híd.

Zsejp: hant, homp;

innen: zsejpélni: hantolni, hompolni. (Hétf.)

Zseréb v. *pászma* a felmatolált fonalban = 20 ige, minden ige 3 szál, tehát egy *zseréb* fonál 60 szál.

Zsibog, *zsibég,* *zsibejég:* sajog — az ütés helye, fájós seb.

Zsillamat: *zsirféle.* (Hsz.)

Zsitár: határpásztor. (Kfsz.)

Zsömök v. *zomok* v. *zsémék:* *zömök.*

Zsúpol: a kévékből csak félig csépli ki a szemet.

Háromszéki, udvarhelyszéki és marosszéki találós-mesék

(Krizsa János gyűjteményéből)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1207 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.
TEL: (312) 937-1234
FAX: (312) 937-1234
WWW: WWW.CHICAGO.EDU
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

Mikor egészen elkészül,
Egy küs házikóba béül,
Nagyobb része mennybe szalad,
Küssebb része földön marad.

(Dohány)

Sok lába van az ótárnak,
Mindennap réjta áldoznak.

(Asztal)

Fenekem úgy szereti fenekedet,
Hogy ugyan kívánva kíván tégedet.

(Szék)

A nagy méhkas sűrűn rajzik,
Ha nap süti, mind elázik.

(Havazás)

Mongya virág virágnak,
Várja végit világnak,
Két vén fának ledőtít,
S a meghótnak felkötít.

*(Azaz: mongya szerető szeretejének,
hogy vára kozzék, míg besetétedik, s az öre-
gek lefeküsznek s a tűz feléled a hamu
alól.)*

Virág! várd végit a világnak, két vén
fának ledőtít, mikor az elevent a halott
bétakarja, s az élő az érzéketlenre dől.

*(Azaz: izeni Anis a szeretejének, hogy
várja a napnak lementit, mikor apja anyja
lefeküsznek, a tűzhelyen a hamu bétakarja
a tüzet, s az égő gyertya hamva lekony-
nyad.)*

Fogd a nyelit, nyomd a hegyit,
Ne irgalmazz neki semmit.

(Seprü)

Elől menyen fényeske,
Után menyen fejrke
Felbogozott farkával.

(Tő s czérna)

Ugy menyen, meg nem áll,
Födön fekszik, fel nem áll,
Ágadzik, bogodzik, még sem leveledzik.

(Folyóviz)

Nyirfa nyilalla,
Cserfa csattana,
Ezer madár megindula,
Egynek szárnya szakada,
S mind az ezer megállla.

(Osztovátán ha a fonal elszakad)

Küvül veress, belől szőrös,
Fejibe pártla, hátuljába pácza.

Csipkegyümölcs)

Izzattság csorgott sok ember homlokából,
Mig engem kivájtak az anyám hasából;
De hogy megszülettem, oj kedvessé lettem,
Hogy sok égő szüvet bolondommá tettem.

(*Pénz*)

Denden deszka, pereszlen koczka,
Hat ló hajtsa, hetedik havazza.

(*Malom*)

A nainyám szoknyája,
Teméntelen sok főttya,
Még sincs egy ötés rajta.

(*Kemencze*)

Hód elejti, nap felkapja.

(*Harmat*)

Künn es áll, benn es áll.

(*Ablak*)

Künn es dob, benn es dob.

(*Ajtó*)

Fejér egyház féllábon áll.

(*Gomba*)

Eszterhájba fél lepény.

(*Fül*)

Lábad között billentyű,

A kezedbe perrentyű,

Matika, matika,

A nagyapád szakálla,

Balog addig tépegeted,

Mig nem birod a kezedet.

(*Fonás*)

Menyen a medve, morrog a májja.

(*Malom*)

Igyenes mind a nádszál,
Magossabb a toronynál.

(Esőcsepp)

Engem, téged levágának,
Engem reád akasztának,
Én es élek, te es élsz,
Könnyen magadénak téssz.

(Oltás)

Húsból lettem, hús nem vagyok,
Fejér földön tánczolgotok,
Urak előtt kedves vagyok,
Sok hamisságot csinállok,
De oka egynek sem vagyok.

(Író toll)

Kicsi házikónak két világos ablaka,
Minden este bétáblázzák,
Minden reggel kitáblázzák.

(Szemek)

Négy édes-egy lakik egy kicsi kerek házi-
kóba. (Dió)

Ugy öleli, ugy öleli,
El sem tuggya eresztteni.

(Gyűrű)

Egy székej embertől kérdé a más: Té-
ged hogy hínak? — Nekem, felelé amaz,
ojan nevem van, hogy egyik béviszi a
házba a tüzet s a másik kihozza. Hogy hij-
ják tehát? (Miháj György)

Kétrét jobban elér, mint egyrét.
(Szorgalom)

Kétrét vékonyabb, mind egyrét.
(Nyomorult állapot)

A ház eleibe kiült a gubormárton s on-
nét igazgassa a bolondokat. (Kocsis)

Másfélfa — mia?

(Csép)

Az érzéketlen teremtés eleven piros szemekkel hunyorgat.

(Cseresznye)

Erdőn vágják s a falu bolongyait össze-
gyütti?

(Muzsika)

Erdőn vágják, faluba nyeritt.

(Kendertiló)

Erdőn átal vasvillás vitézek járnak.

(Kecskenyáj)

Erdőn által végvásznaakat teregetnek.

(Ösvény)

Erdőn átal agyatlan kutyák ugatnak.

(Fejsze)

Ha egy nem elég, legyen kettő belőle.

(*Házasság*)

Ojan leánkám van; ha mozgatom sir, ha
nyugunni hagyom, hallgat. (*Láncz*)

Mejik seprü seper legtöbbet?

(*Az asszonyok hosszú szoknyája*)

Nagy magatartással, nagy fennszóval
perédikal a nagyszájú pap, s minden szóra
gestál. Mia? (*Harang*)

Ojan tyúkom van, hogy a föld alá jár
tojni. (*Pityóka*)

Éltibe fán függ,
Hóta után lop.

(*Lopótök*)

Ne csufológgyék kied velem ojan vég-
hetetlen, mett bizon nállam nélkül semmire
sem tudna menni.

(Tükörben saját képed)

Tiz huz négyet.

(Tehénfejés)

Ojan csidkóm van, a ki maga alól a
ganyét kihánnya.

(Fúru)

Egy tágos fejr mezon sok fekete utat
vernek.

(Írás)

Minél egésségesebb, annál nehezebben
érzi magát, s minél inkább megfogyasszák
egésségitől, annál könnyebben érzi magát.

(Boroshordó)

Mire ég a gyertya?

(A végire)

Két lik összenéz. Mia?

(Cseberfül)

Terpe zsidó mennybe néz.

(Káposzta)

Mejik föld terem legtöbb jó s rossz gyümölcsöt?

(A fehér föld v. a papiros)

Kerek mind az âma, ránczos mind
a szoknya,
A ki kitalá'ja egy gondolattyába,
Mingyát egy pötákot nyomok a markába.

(Hagyma)

Sem ajtaja, sem ablaka,
Mégis ki s bé járnak réjta.

(Még csak az ablak- s ágyhely van meg)

Egy veréb hordozza,
Hat ökör nem birja,
Sok városba van meg,
Csak Enyedön nincs meg.

(*A V betű*)

Elöntém a mákomat,
Âra kérém rákomat,
Szöggye föl a mákomat,
Ne kívánnya káromat.

(*Törvénykezés*)

Elöl megyen médula,
Keze lába korcsija,
Szőr maga, szőr nadrága,
Szilágyi bárson szakála.

(*Medve*)

Lud szántsa, embör hajtsa,
Fejér a főggye, feteke a magja,
Gondal vetik bé. Mia?

(*Írás*)

A mig kicsi vótam, négy országot birtam,
Hogy fő'neveköttem, földet borongattam,
Hótom után pedig a tánczba ugrottam.

*(Bornyu: Birja kicsi korában az anyja
négy csecsit; nagy korában boronál; ha
meghal, bocskor vagy csizma lesz a bőriből
s tánczolnak vele.)*

Högyön hó, gödörbe tó,
Harminczkettőbe egy sincs jó.

*(„Az én hajam szürke, az a hó; a szö-
möm mingyá mingyá megtelik könyvel, az
a tó; harminczkét fogam közül egy sem
jó“, — így magyarázá Puczok Geczibá.)*

A mig éltem, éltél, mind utánnam jártál,
Hogy meghótál, megfogtál, mi hasznod
van benne?

*(Egy vadász sokáig kergetvén a havason
egy madarat, a vadak megölték, esztendő
mulva a madár a koponyájára szállván
innya, megborította.)*

Utfélen pecsit les. Mia?

(Tövis)

Ojan leánkám van, hogy szösz a lelke.

(Gyertya)

Erdőn átal arany gomojákat hajgálnak.

(Nap, hold, csillagok)

Fityög, fityög, lóg, lóg,

Alól szörös várja.

(Makk, disznó)

A högyön való virág azt üzeni a mezőn
valónak, hogy mikó talá'kozzanak? Ez azt
üzeni vissza: Szön-Miháj napján a fenyő-
ágon, osztán a kenderágon.

(Szőlővirág izen a buzavirágnak; talál-
koznak Szent-Mihály napján a fenyőágon,
a kenderágon: mert az unitáriusok ekkor
vesznek urvacsorát s az asztal fenyőfa, az
abrosz kenderből szőtt.)

Háromszáz arató mit csinál egy nap leg-
többet? *(Lyukat a buzaszálon)*

Mejik ennek a széjös e világnak a legêső
feje?

*(„Az ekefő, mett a csinál a császárnak is
önni“, Puczok szerint.)*

Egy disznyónak tiz malaccza, mind a tiz
szopik, még sincs egy is széjtől.

*(Egy kerékbe tiz fentő, mindegyik szopja
azt a kerékfejet, még sincs egy is közből,
mert a mind szélytől van.)*

Mi az, a minek tiz lába s öt bocskora
van? *(A kerékfő)*

Mejik az a fa, a mejik fő'felé gyökerez-
zik, s lefelé ágazzik? *(Az eszterhég)*

Mit csinál a gyertya? *(Hamvat)*

Hát a karónak mikô van mind a két vége
a földbe?

(Mikor a tetejibe fazakat húznak)

A vak mikó lát? *(Mikor álmat lát)*

Erdôn vágták, réten hizott s falun szöll.

(Hegedü)

Melyik vóna nagyobb kár, ha elveszne:
egy kádár, huszár, vaj határ?

*(A kád ár lenne legnagyobb kár: mert
husz ár annál kevesebb, hat ár pedig még
kevesebb.)*

Féllábu ficsor ezer juhot őriz.

(Mák)

Mejik könnyebben kipótolható: ha a
mennyi menyecske, vaj a mennyi huszár,
vaj a mennyi kutya mind elvesz?

(A leányokból menyecske lesz, a fiatalokból huszár; de a kutya semmiből sem lesz, tehát ez a legnagyobb kár.)

E világot átaléri,
Mégis egy tyúk átallépi.
(Kérékvágás)

Mi az? egyformán indul, egyszerre fut,
mégis soha utól nem éri egymást.
(Kérék)

Hegyen ülő Demeternek
Künn a lödörgője.
(Harang és ütője)

Nekem van egy leányom, ha felöltöztetem,
csuf, ha levetkeztetem, szép.
(Szemetes ház)

Hegyen menyen henderi,
Hátán viszi kenderit;
Ha nem szánnám henderit,
Meggyujtanám kenderit.

(Juh)

Szörös a töve,
Veress a hegye,
Nyalánkok hasába való.

(Eper)

Nekem van egy kádam: ha leesik a hiju-
ból, nincs a világon kádár, a ki összerakja.

(Tojás)

Kirájok, császárok ritkán látnak ojant.
Szántóvető ember eleget lát ojant.

(Szántóvető ember)

Nem csinájják, mégis lessz.

(Hasadás)

Kétláb áll háromlábbon,
Csinál egylábát,
Bémenyen a négyláb,
Elkapja egylábát,
Megharagszik kétláb,
Felkapja háromlábát,
Ugy üti négylábhoz,
Mingyár elejti egylábát.

*(A csizmadia a háromlábu széken varr
egy csizmát, bémenyen a kutya, elkapja a
csizmát, a csizmadia a székkal megüti a
kutyát.)*

Nyárba kert likán kukucsol,
Télbe vizbe csbukol.
(Káposzta)

Ég föld nem vót,
Szegén tökmag hol vót?
(Isten markába)

Két vége tél, a közepe nyár.
(Gerenda)

TARTALOM

Kriza János	5
Tájszótár	9
Háromszéki, udvarhelyszéki és marosszéki találós- mesék	113

BIBLIOTÉCA
KAJONIJA

